

ბუნებისმეტყველების განათლების

N1(3)'2024

ISSN 2960-9879

9 772960 987004

განათლებისა და
მეცნიერების სამინისტრო

სსიპ მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

რედაქტორის სკები

ძვირფასო მკითხველო, მოხარული ვარ, შემოგთავაზოთ ჟურნალის „ინკლუზიური განათლება“ ახალი ნომერი. ინკლუზიური განათლება მუდმივად მოითხოვს განვითარებასა და ინოვაციებს. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია, რომ თითოეულმა მოსწავლემ მიიღოს სწორი და ხარისხიანი განათლება, მიუხედავად მისი განსაკუთრებული საჭიროებებისა. ამ ნომერში შევეცადეთ წარმოგვედგინა ისეთი სტატიები, რომლებიც ხელს შეუწყობს თქვენი საქმიანობის გაუმჯობესებას.

ჟურნალი „ინკლუზიური განათლება“ არის მნიშვნელოვანი რესურსი, რომელიც გთავაზობთ პრაქტიკულ და თეორიულ ცოდნას, გეხმარებათ უკეთ გააანალიზოთ და მართოთ ინკლუზიური სასწავლო გარემო. ჩვენი ჟურნალი ეხმარება მასწავლებლებს, მშობლებს, სპეციალისტებს დანების მიერ დაინტერესებულ პირს, ინკლუზიური განათლების პროცეს-

თანდაცავეშირებული საკითხების გარკვევაში, ქმნის ახალი მიდგომებისა და ინოვაციური მეთოდების გაცნობის შესაძლებლობას.

ახალ ნომერში გთავაზობთ სტატიებს აქტუალურ თემებზე. ისინი დააფიქრებს მკითხველს და სარგებელს მოუტანს პროფესიულ საქმიანობაში. მესამე ნომერში თქვენ ნახავთ სტატიას „სასკოლო გარემო და განათლება“, რომელიც აღწერს თუ როგორ შეიძლება სასკოლო გარემოს გაუმჯობესება ისე, რომ ის მეტად იყოს მხარდაჭერილი და ინკლუზიური. სწორად მოწყობილი სასკოლო გარემო არამარტომრდის მოსწავლეების აკადემიურ მიღწევებს, არამედ ხელს უწყობს მათ სოციალურ და ემოციურ კეთილდღეობას, რაც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ბავშვების სრულფასოვანი განვითარებისთვის.

გთავაზობთ ასევე სტატიას „ოკუპაციური თერაპიების როლი და მნიშვნელობა ინკლუზიური განათლების მხარ-

დაჭერის პროცესში“, რომელიც განიხილავს ოკუპაციური თერაპიების საჭიროების საკითხს სასწავლო პროცესში. ოკუპაციური თერაპიები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სპეციალური საჭიროებების მქონე ბავშვების მოტორული და სენსორული უნარების განვითარებაში.

სტატია „ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტივობის სინდრომის მართვა სკოლაში“ აღწერს ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტივობის სინდრომის (ADHD) მქონე ბავშვების მდგომარეობასა და საჭიროებებს. სტატიაში წარმოდგენილია რეკომენდაციები და მეთოდები, რომლებიც დაეხმარება მასწავლებლებსა და მშობლებს, უკეთ გაუმკლავდნენ ამ გამოწვევას და უზრუნველყონ ბავშვებისთვის შესაბამისი მხარდაჭერა.

სტატია „თამაშის როლი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების განვითარებაში“ აღწერს თამაშის მნიშვნელობას სასწავლო პროცესში. თამაში არა მხოლოდ გასართობია, არამედ წარმო-

ადგენს სასწავლო პროცესის განუყოფელ ნაწილს, რომელიც ხელს უწყობს ბავშვებში კრეატიულობის, სოციალური უნარებისა და კრიტიკული აზროვნების განვითარებას. ბავშვებისთვის თამაში არის ბუნებრივი გზა, რომლითაც ისინი სწავლობენ და ვითარდებიან.

ჟურნალის წინამდებარე ნომერში გაცნობთ კიდევ არაერთ საინტერესო ინფორმაციას. ჩვენი ჟურნალი გთავაზობთ რესურსს, რომელიც დაგეხმარებათ პროფესიულ განვითარებაში, ინოვაციური მიდგომების დაზნერგვასა და ინკლუზიური სასწავლო გარემოს შექმნაში.

იმედი გვაქვს, რომ თითოეული სტატია სასარგებლო და საინტერესო იქნება თქვენთვის.

წარმატება გუსურვოთ ჟურნალის ახალ ნომერს.

თაომა ხოსთავილი
მთავარი რედაქტორი

ინკლუზიური განათლება
№10/2024

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამომცემი

მთავარი რედაქტორი
თაომა ხოსთავილი

კორექტორი
მაია ნიკოლაური

დიზაინერი
ბესიკ დანელია

სარედაქციო კოლეგია

ბერიკა შუპაკიძე
სსიპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის დირექტორი

ეკა დგაბუაძე
ალმოსავლეთ პარტნიორობის ევროპული სკოლის დირექტორი

თინიკო ორველაშვილი
ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის პროგრამის კოორდინატორი

ლია ჟურციკიძე
ადრეული და ინკლუზიური განათლების სპეციალისტი

თაომა ყაჭიშვილი
სსიპ ქალაქ თბილისის #198 სკოლის დირექტორი

თამარ ისაკაძე
ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის პროგრამის კონსულტანტი

სოფიკო ცირმაია
ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის პროგრამის კოორდინატორი

ჟურნალში გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებში გამოთქმული ზოგიერთი მოსაზრება, შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრისა და ჟურნალის რედაქციის შეხედულებებს. ცალკეულ სტატიებში დასახელებული ფაქტების უტყუარობაზე პასუხისმგებელია სტატიის ავტორი

საკონტაქტო ინფორმაცია:

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი

მისამართი:

თბილისი, ზურაბ ანჯაფარიძის I შესახვევი №6
ელფოსტა: info@tpdc.ge

WWW.TPDC.GE

ISSN 2960-9879

შინაარსი

სკოლებში ინკლუზიური განათლება

3 ნინო გულიაშვილი
ადრეული განათლების
მნიშვნელობა

ინკლუზიური განათლება ზოგადი განათლების საფეხურზე

8 ეკა დგებუაძე
სასკოლო გარემო და განათლება

14 თინიკო ჭინჭარაული
ყურადღების დეფიციტისა და
ჰიპერაქტივობის სინდრომის
მართვა სკოლაში

20 ლუსი ჯალაღანია
ოპუპაციური თერაპიების როლი
ინკლუზიური განათლების
მხარდაჭერის პროცესში

24 თამარ ისაკაძე
თამაშის როლი სპეციალური
საგანმანათლებლო საჭიროების
მქონე ბავშვების განვითარებაში

30 ინტერვიუ სსიპ გოგიტა კიკნაძის
სახელობის ქალაქ თბილისის N182
საჯარო სკოლის გუნდთან
ინკლუზიური განათლება –
თანამშრომლობაზე დაფუძნებული
პროცესი ერთი წარმატებული
სკოლის მაგალითზე

ინკლუზიური განათლება ზოგადი განათლების საფეხურზე

40 თეონა ხოსიტაშვილი
რემიონის სპეციალური
მასწავლებლების პროფესიული
განვითარების პროექტი –
„რემიონული სასწავლო ტური“

44 თეონა ყაჭეიშვილი
ახალი კლასფორმა
ბუნებისმეტყველებაში – დამხმარე
რესურსები სპეციალური
საგანმანათლებლო საჭიროების
მქონე მოსწავლეებისთვის

პროფესიული ინკლუზიური განათლება

49 მაია ბაგრატიონი-გრუზინკი
გოგადსაგანმანათლებლო
დაწესებულების როლი სპეციალური
საგანმანათლებლო საჭიროების
მქონე მოზარდის სკოლიდან
ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესში

ადრეული განვითარების მნიშვნელობა

ნინო გულიაშვილი

„ოკუპაციური“ თერაპევტი,
„საქართველოს პორტიკის“
ასოციაციის“ დირექტორი

ადრეული განვითარება არის ბავშვის განვითარების პერიოდი, რომელიც იწყება ჯერ კიდევ დაბადებამდე და გრძელდება 8 წლის ასაკამდე.

ჩვილობისა და ადრეული ბავშვობის ასაკში ბავშვის თავის ტვინის განვითარებაზე უზარმაზარ გავლენას ახდენს გარესამყაროდან მიღებული გამოცდილებები. ბავშვის ცხოვრების პირველი წლები იძლევა ყველაზე ნაყოფიერ შესაძლებლობებს ჯანმრთელი, ჯანსაღი და ჰარმონიული განვითარებისათვის. ბავშვის თავის ტვინი ვითარდება გარემოსთან აქტიური კონტაქტით და ადამიანებთან ურთიერთობით.

ბავშვებს განვითარების ერთმანეთისგან განსხვავებული ტემპი აქვთ, მაგრამ ყველა მათგანს სჭირდება მრავალფეროვანი და მხარდამჭერი გარემო, რათა განვითარონ არსებული უნარები და დაეუფლონ ახალ ჩვევებს.

ადამიანის განვითარება ბრდისა და ცვლილებების პროცესია, რომელიც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში გრძელდება. შესაძლოა გსმენიათ ფრაზა — „განვითარება ინდივიდუალურია“, რაც იმას ნიშნავს, რომ თითოეულ ბავშვს განვითარების საკუთარი ტემპი ახასიათებს. მიუხედავად ამისა, არსებობს გარკვეული პერიოდები, როდესაც მოსალოდნელია ამა თუ იმ უნარის განვითარება.

ადამიანის განვითარება ზრდისა და ცვლილებების პროცესია, რომელიც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში გრძელდება. შესაძლოა გსმენიათ ფრაზა — „განვითარება ინდივიდუალურია“, რაც იმას ნიშნავს, რომ თითოეულ ბავშვს განვითარების საკუთარი ტემპი ახასიათებს. მიუხედავად ამისა, არსებობს გარკვეული პერიოდები, როდესაც მოსალოდნელია ამა თუ იმ უნარის განვითარება.

გველი პერიოდები, როდესაც მოსალოდნელია ამა თუ იმ უნარის განვითარება.

მშობელს ხშირად უჩნდება ეჭვი ან კითხვა ბავშვის განვითარებასთან დაკავშირებით; სწორედ ამ დროს არის მნიშვნელოვანი რისკის დროული გამოვლენა და კომპეტენტურ სპეციალისტთან ვიზიტი.

საზოგადოებაში ჯერ კიდევ ფართოდაა გავრცელებული მოსაზრება, რომ ბავშვობის პრობლემები დროთა განმავლობაში თავისით გაივლის ან ბავშვები თავისით, ჩარევის გარეშე ისწავლიან სხვადასხვა მნიშვნელოვან საკითხს. შესაძლოა პრობლემებზე ეჭვის გაჩენა უმეტესად 2 ან მეტი წლის ასაკისთვის ხდება;

მშობლებისთვის ეჭვის საფუძველი, უპირატესად, მეტყველებასთან და ქცევასთან დაკავშირებული გამოწვევებია. შესაძლოა, განვითარების სხვასფეროებთან დაკავშირებული რისკები ოჯახის წევრებისთვის კიდევ უფრო შეუმჩნეველი იყოს ადრეულ ასაკში, რაც ხელს უშლის ადრეულ მიმართვიანობას ბავშვის განვითარების სკრინინგის ან შეფასების მიზნით.

რა არის ადრეული განვითარების პროგრამა

ადრეული განვითარება, ეს არის ბავშვის ბუნებრივ გარემოში მიწოდებული, მშობლით გაშუალებული მომსახურება, რომლის ვაუჩერულ დაფინანსებასაც უზრუნველყოფს სახელმწიფო. მომსახურება მოიცავს თვეში 8 ვიზიტს.

ადრეული განვითარების პროცესი მოიცავს დაბადებიდან სამ წლამდე პერიოდს და, საჭიროების შემთხვევაში, 7 წლამდე ასაკს; განვითარების დარღვევის ან ამ მხრივ რისკის მქონე ბავშვების შეფასებას, მომსახურების დაგეგმვასა და ბუნებრივ გარემოში მიწოდებას. მისი მიზანია იდენტიფიცირებული ბავშვების კოგნიტური, მოტორული, კომუნიკაციური და ემოციური განვითარების ხელშეწყობა, განვითარების შეფერხების პრევენცია, მიტოვების პრევენცია, ასევე, მათი მშობლების განათლება და გაძლიერება ბავშვის აღზრდა-განვითარების სფეროში.

ბავშვთა ადრეული განვითარების პროგრამა სრულად ინდივიდუალიზებულია და კონკრეტული ბავშვის

საჭიროებებზე და მისი ოჯახის მოთხოვნებზეა მოგებული. მას ახორციელებს სპეციალისტი, რომელსაც გავლილი აქვს სპეციალური სასწავლო ტრენინგი ადრეული განვითარების კოალიციაში, ტრანსდისციპლინურ ან მულტიდისციპლინურ გუნდთან ერთად.

მანამ, სანამ ადრეული განვითარების მომსახურება სახელმწიფო პროგრამის სახეს მიიღებდა, საერთაშორისო ექსპერტების მხარდაჭერითა და დაფინანსებით, ქვეყანაში დაგროვდა ადრეული ჩარევის მომსახურების გამოცდილება. პირველი ორგანიზაცია, რომელმაც დაიწყო ადრეული ინტერვენციის პროგრამის განხორციელება საქართველოში, იყო საქართველოს პორტიჯის ასოციაცია, 2012 წლიდან კი პროგრამა სახელმწიფო პროგრამის სახით ჩამოყალიბდა.

დღეის მდგომარეობით, საქართველოში 55 ადრეული განვითარების სახელმწიფო მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციაა. მათგან დაახლოებით მესამედი წარმოდგენილია თბილისში.

ადრეული განვითარების სახელმწიფო მომსახურებების მიმწოდებელთა რიცხვი წლიდან წლამდე იზრდება, თუმცა ჯერ კიდევ ბევრი ბავშვი ცხოვრობს აღნიშნული მომსახურების გარეშე და განვითარების ადრეულ წლებს ატარებს აუცილებელი ინტერვენციის გარეშე, რაც მათი პოტენციალის გამოვლენას მნიშვნელოვნად აფერხებს.

რას მოიცავს ადრეული განვითარების პროგრამა:

- 3 წლამდე ასაკის ბავშვების მშობლებთან/მზრუნველთან ბუნებრივ გარემოში მუშაობა;
- 3 წლამდე ასაკის ბავშვებთან, ინდივიდუალურ ბუნებრივ გარემოში ვიზიტების გარდა, შესაძლებელია საჭიროების გათვალისწინებით და დაგეგმილი პერიოდულობით, განხორციელდეს მუშაობა მცირე ჯგუფებში, სადაც მშობლის მონაწილეობა სავალდებულოა. 3 წლიდან მშობლის სურვილისა და გამოვლენილი საჭიროების მიხედვით, ბუნებრივ გარემოში ან ცენტრში იგეგმება და ხორციელდება ჯგუფური აქტივობები;

ტრანზიციის დაგეგმვა და ტრანზიციის მხარდაჭერა, რაც ადრეული განვითარების სპეციალისტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა. ეს ეხება ოჯახს, სკოლაში და ზოგადად განათლებულ დაწესებულებას ბავშვთან კომუნიკაციაში. ეს არის მხარდაჭერი პროცესი იმისთვის, რომ სწორად წარმართოს ტრანზიციის პროცესი და გაიზარდოს ბავშვის ჩართულობა.

- მშობლობის უნარ-ჩვევების განვითარება, როგორცაა ბავშვის მოვლა, კვება, ძილი, თამაში და სხვა რუტინულ აქტივობებში ჩართულობა.
- ოჯახის ჯანსაღი ფუნქციონირების ხელშეწყობა, როგორცაა, ოჯახის წევრებს შორის პოზიტიური კომუნიკაცია და ერთმანეთის მხარდაჭერა;
- პოზიტიური მშობლობის მხარდაჭერა;
- საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვის დამატებითი დიაგნოსტიკების აუცილებლობაზე ინფორმირება და გადამისამართება;
- ტრანზიციის დაგეგმვა და ტრანზიციის მხარდაჭერა, რაც ადრეული განვითარების სპეციალისტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა. ეს ეხმარება ოჯახს, სკოლამდელ ანზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებას ბავშვთან კომუნიკაციაში. ეს არის მხარდამჭერი პროცესი იმისთვის, რომ სწორად წარმართოს ტრანზიციის პროცესი და გაიზარდოს ბავშვის ჩართულობა;
- ადრეული განვითარების სპეციალისტის მუშაობის ძირითადი მახასიათებელი არის მშობლის ქოუჩინგი, თამაშით ბავშვის ინტერესებზე მიყოლა და განვითარების ხელშეწყობა.

რა არის სპეციალური პროგრამები ჩართულობის?

პროგრამაში ჩართვისთვის მშობელმა/კანონიერმა წარმომადგენელმა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, სოციალური მომსახურების სააგენტოს რაიონულ განყოფილებაში უნდა წარადგინოს:

- კანონიერი წარმომადგენლის პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის (პირადობა ან პასპორტი) ასლი;
- კანონიერი წარმომადგენლობის შემთხვევაში – დამადასტურებელი საბუთი და მისი ასლი, ხოლო მინდობითი აღზრდის შემთხვევაში – მინდობით აღზრდის ხელშეკრულება;
- ბავშვის დაბადების მოწმობის ასლი;
- ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობა, ფორმა #100.

ოჯახის როლი აღრეულ განვითარებაში

ბავშვები ვითარდებიან, როცა თავს დაცულად გრძნობენ, როცა ისინი უყვართ და მათზე ზრუნავენ. ბავშვის განვითარება და კეთილდღეობა შეუძლებელია

ლია განვიხილოთ იმ გარემოსგან დამოუკიდებლად, რომელშიც ის ცხოვრობს.

თუ მშობელი იქნება ინფორმირებული, ის მეტად იქნება მზად, ყოველი დღე გამოიყენოს ბავშვის განვითარების შესაძლებლობად და, იმავდროულად, ჰქონდეს შვილთან ჯანსაღი ემოციური კავშირი.

ძალიან მნიშვნელოვანია, მშობლების გაძლიერება, რათა ისინი თავად იყვნენ საკუთარი შვილების განვითარების მხარდამჭერები. ეს ხელს უწყობს როგორც ბავშვის, ასევე მშობლის კეთილდღეობას და თავდაჯერებულობას.

მშობლები სხვადასხვანაირები არიან. ისინი ერთმანეთისგან განსხვავდებიან ხასიათით, სოციალური მდგომარეობით, განათლებით, გამოცდილებით და ა.შ.. თუმცა ერთი რამ ყველა მშობელს საერთო აქვს – მათ უყვართ თავიანთი შვილები და მათ შესახებ ბევრი საინტერესო და მნიშვნელოვანი ინფორმაციის მოწოდება შეუძლიათ.

სპეციალისტის მოვალეობაა, დედასა და ბავშვს შორის ემოციური კავშირის ხელშეწყობა და ბავშვის მოთხოვნებზე რეაგირების სწავლება, მშობელთა განათლება. არის მიდგომა, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას ბავშვის ზრდისა და განვითარების შესახებ, ბავშვის ქცევის დემონსტრირებას და განხილვას, მშობლის ბავშვთან ურთიერთობაზე აქტიურ დაკვირვებას და უკუკავშირს.

რით განსხვავდება ბავშვთა უღრუული განვითარების პროგრამა ბავშვთა სხვა სერვისებისგან?

პროგრამის ძირითადი მიზანია ოჯახის გაძლიერება – მშობელს/მზრუნველს ასწავლოს ძირითადი მიდგომები, თუ როგორ ჩაერთოს ბავშვთან ურთიერთობაში და შექმნას მხარდამჭერი გარემო.

ხშირად, პირველ ეტაპზე, განვითარების სპეციალისტებს უწევთ როგორც მშობიარობის შემდგომი

სტრესის აღმოჩენა, ასევე ბავშვის დიაგნოზთან შეგუებასა და მიღებაში მხარდაჭერა, რაც არც თავად სპეციალისტებისთვის არის მარტივი. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მშობლებთან მხოლოდ ადრეული განვითარების სპეციალისტის ჩართულობა არ არის საკმარისი, რათა ისინი გაუმკლავდნენ განვითარების შეფერხების მქონე ბავშვის მშობლობის რთულ როლს. შესაბამისად, ამ დროს საჭიროა მშობლის სხვა სპეციალისტთან სწორი რეფერირება.

ფაქტობრივად, ეს არის პროგრამა, რომელიც მშობლის უნარების გაძლიერებასა და ბავშვის ბუნებრივ გარემოში განვითარებაზეა ორიენტირებული და უნიკალურია თავისი არსით.

გამოყენებული წყაროები:

1. ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობი სახელმწიფო მომსახურებების კვლევა (2023);
2. ნ. ცინცაძე, ლ. ქურციკიძე, პოზიტიური მშობლობა, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო (2022);
3. ცინცაძე, კუხალეიშვილი, ქურციკიძე (2020) – რჩევები ნ წლამდე ასაკის ბავშვების მშობლებს (2020);
4. ჯიჯავაძე, კუხალეიშვილი (2019) – ადრეული და სკოლამდელი განვითარების ხარისხის სტანდარტის გზამკვლევი, გაეროს ბავშვთა ფონდი (2019);
5. ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის მომსახურების მინიმალური სტანდარტი.
6. www.adreuli.ge

ადრეული განვითარების სპეციალისტები აქტიურად არიან ჩართულნი სკოლამდელ, ზოგადად განათლებულ ან სხვა მხარდაჭერ მომსახურებებში. ისინი მონაწილეობენ და ხელს უწყობენ როგორც ტრანზიციის პროცესის დაგეგმვას, ასევე პროცესში ჩართულობას. განვითარების სპეციალისტი ხშირად ესწრება საბავშვო ბაღში მულტიდისიპლინური გუნდის შეკრებას; გუნდის წევრებს უზიარებს მიზნებს; ერთვება ჯგუფის აქტივობებში და ხელს უწყობს საბავშვო ბაღის პერსონალის ინფორმირებულობასა და გაძლიერებას.

კაკაბერიანა ლაშვაიანი

აღმოსავლეთი პარტიზობის
ევროპული სკოლის დირექტორი

სასკოლო გარემო და განათლება

**დღეს განათლების სისტემაში სკოლისა და მისი
ინფრასტრუქტურის როლი კიდევ უფრო გაფართოვდა.
განათლების მიღების ძირითად ინსტრუმენტად
მოსწავლეებში გზოვლად მოღონის დაგროვება
უღარ ითვლება, მნიშვნელოვანი ეფემები უნარების
განვითარებაზე კეთდება. მაგალითად, განათლება დღეს
პასუხისმგებელია, მოღონთან ერთად, მოსწავლეებში
განვითარდეს შრომის ბაზრისთვის სჭირო უნარები.**

იცოდით თუ არა, რომ ნეიროარქიტექტურა არის მიმართულება/სფერო, რომელიც სწავლობს, თუ რა გავლენას ახდენს არსებული ფიზიკური გარემო ადამიანის ნერვულ სისტემაზე, კეთილდღეობაზე, კოგნიტურ და ემოციურ ფაქტორებზე. ნეიროარქიტექტურა ეხება სკოლების დიზაინს, რომელიც არის ინკლუზიური, მასტიმულირებელი და აჩენს მიკუთვნებულობის გრძნობას. სკოლის დიზაინის შექმნის დროს ხდება ისეთი ფსიქოლოგიური ფაქტორების გაანალიზება, როგორებიცაა სტრესი, ემოციები, კეთილდღეობა, პოზიტიური და პროდუქტიული საგანმანათლებლო გამოცდილება.

ტერმინი დიზაინით სწავლება (Learning by Design) ნიშნავს მიდგომას, რომელშიც სწავლა/სწავლებას-

თან ერთად, ყურადღება სასწავლო გარემოს ექცევა; ამ გარემომ საშუალება უნდა მისცეს მასწავლებელს, მიაღწიოს, სასკოლო სასწავლო გეგმის ფარგლებში, კონკრეტულ საგანში დასახულ ყველა მიზანს; საკლასო ოთახმა კი მასწავლებელთან ერთად ხელი უნდა შეუწყოს მოსწავლეებს შორის თანამშრომლობითი გარემოს შექმნას და ინდივიდუალური თუ ჯგუფური აქტივობების განხორციელებას.

ხშირად გვეხსენება, რომ სკოლა არის მოსწავლეების ახალი ცხოვრებისთვის მომზადების ადგილი და მნიშვნელოვანი პერიოდი, როდესაც საფუძველი ეყრება ისეთ განვითარებას, რომელიც დაეხმარება მათ ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე არსებული საინტერესო დართული გამოწვევების ღირსეულად დაძლევაში. თუმცა საინტერესოა, რამდენად ახერხებს სკოლა, შექმნას გარემო, რომელიც ოჯახთან ერთად აიღებს პასუხისმგებლობას მოსწავლეების პოზიტიურ განვითარებაზე და ხარისხიანი განათლების უზრუნველყოფაზე. სწრაფად განვითარებადი სამყარო და ტექნოლოგიები, გავლენას ახდენს ადამიანის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე – გაიზარდა ხელმისაწვდომობა ინფორმაციაზე, კომუნიკაციაზე, გადაადგილებაზე. ინფორმაციის მიღების საშუალებებმა, ინტერნეტმა, ხელოვნურმა ინტელექტმა, სკოლის კედლების

მიღმა გააჩინა ცოდნის მიღების შესაძლებლობა. ამ ყველაფერმა კიდევ უფრო გაზარდა სკოლის ფუნქცია – ფიზიკურმა გარემომ და არქიტექტურულმა დიზაინმ საკლასო ოთახებთან ერთად უნდა გაითვალისწინოს სივრცეები დამოუკიდებელი თუ ჯგუფური მეცადინეობისთვის, პრაქტიკული მუშაობისთვის. სკოლამ უნდა იმუშაოს ისეთი უნარების განვითარებაზე, როგორებიცაა ემოციის მართვა, თვითშეფასების ამაღლება, ფიქრისა და კრიტიკული აზროვნების განვითარება, კრეატიულობა.

დღეს განათლების სისტემაში სკოლისა და მისი ინფრასტრუქტურის როლი კიდევ უფრო გაფართოვდა. განათლების მიღების ძირითად ინსტრუმენტად მოსწავლეებში მხოლოდ ცოდნის დაგროვება აღარ ითვლება, მნიშვნელოვანი აქცენტი უნარების განვითარებაზე კეთდება. მაგალითად, განათლება დღეს პასუხისმგებელია, ცოდნასთან ერთად, მოსწავლეებში განავითაროს შრომის ბაზრისთვის საჭირო უნარები.

2020 წლის მსოფლიო ეკონომიკურ ფორუმზე განისაზღვრა 2020 წლისთვის საჭირო უნარები:

1. პრობლემის კომპლექსურად გადაწყვეტის უნარი;
2. კრიტიკული აზროვნება;
3. კრეატიულობა;
4. მართვა;
5. კოორდინაცია;
6. ემოციური ინტელექტის მართვა;
7. გადაწყვეტილების მიღების უნარი;
8. მომსახურებაზე ორიენტაცია;
9. მოლაპარაკება;
10. შემეცნებითი მოქნილობა.¹

ნეირომეცნიერებაში არსებობს საინტერესო აღმოჩენა, რომლის თანახმადაც დადგინდა, რომ სწავლება არ არის ცოდნის მიღების პირდაპირი შედეგი. როგორც ჰარვარდის პროფესორი რიჩარდ ელმორე ამბობს „სწავლა არის უნარი, რომელიც დროთა განმავლობაში, არსებულ გამოცდილებასთან ერთად

შეგნებულად/გააზრებულად გარდაქმნის გაგებას, დამოკიდებულებას და რწმენას. ამ უნარის განვითარება იწყება ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტით, ეს არის ცნობისმოყვარეობა. ცნობისმოყვარეობა კი ეხმარება მოსწავლეებს შეგნებულად/გააზრებულად მიღებული ინფორმაცია გარდაქმნან გაგებად, დამოკიდებულებად და რწმენად.²

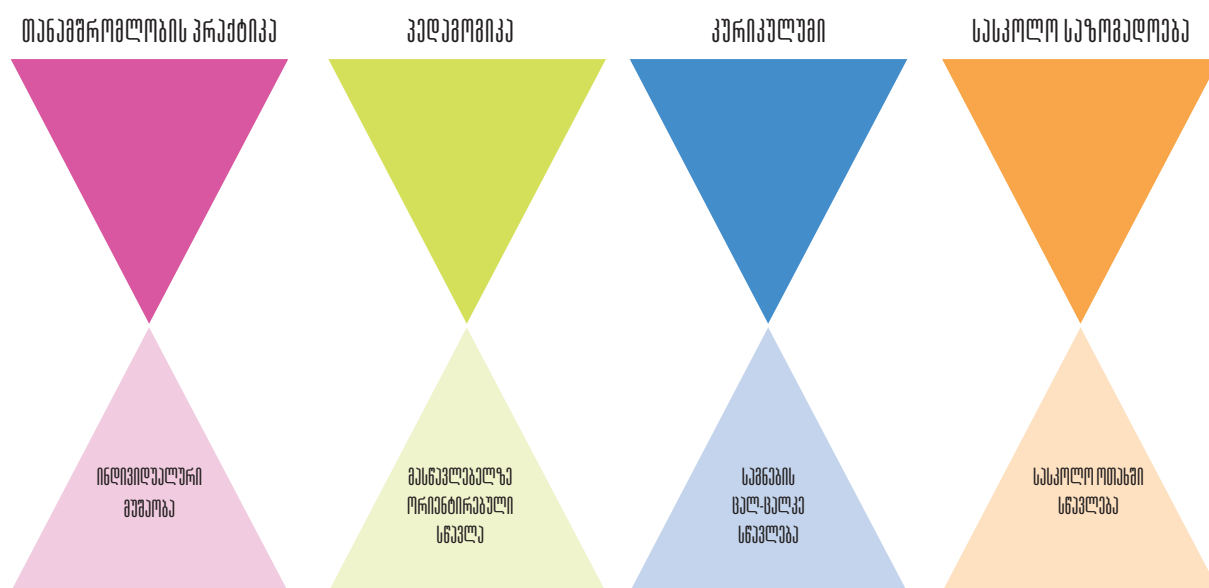
არსებობს არქიტექტორთა გუნდი, რომელმაც აღწერა, თუ როგორ შეგვიძლია დავუკავშიროთ ნე-ირომეცნიერება სკოლის არქიტექტურას დიზაინის დაგეგმვის პროცესში,³ რომლისთვისაც იგი ოთხ ძირითად პარადიგმას იყენებს.

1. თანამშრომლობითი პრაქტიკა;
2. პედაგოგიკა;
3. კურიკულუმი;
4. სასკოლო საზოგადოება.

დაკმაყოფილებულ იქნეს თითოეული მოსწავლის უნიკალური საჭიროებები და უზრუნველყოფილ იქნეს ინკლუზიური საგანმანათლებლო გამოცდილება. პრაკაშ ნაირის მიაჩნია, რომ ამ მიზნის მისაღწევად მნიშვნელოვანია, მასწავლებლებზე ორიენტირებული სწავლება შეიცვალოს მოსწავლეზე ორიენტირებულ სწავლებით; ამაზე ავტორი თავის წიგნში „blueprint tomorrow“⁴ დეტალურად საუბრობს.

სკოლის დიზაინი ხელს უწყობს მასწავლებლებს შორის თანამშრომლობას და გამოცდილების გაზიარებას, მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენებას, სპორტული, კულტურული, შემოქმედებითი უნარების განვითარებას; სკოლის გარემო ქმნის ერთიანობის პოზიტიურ განცდას, სადაც ეფექტიანად ხდება მოსწავლეების ჩართულობა, ტექნოლოგიების ინტეგრირება სასწავლო პროცესში, თვითშეფასების ამაღლება და სოციალურ და ემოციურ კეთილდღეობაზე ზრუნვა. ინტერდისციპლინური სწავლება ეხმარება

სკოლის ინოვაციური პრაქტიკები

სკოლის მრავალფეროვანი და კარგად დაპროექტებული შიდა და გარე სასწავლო სივრცეები მოსწავლეებს ასაკის შესაბამისად აძლევს სწავლისა და უსაფრთხო გარემოში თავისუფალი დროის ეფექტიანად გატარების შესაძლებლობას, რათა

მასწავლებლებს თანამშრომლობითი კულტურის ჩამოყალიბებაში, სასკოლო კურიკულუმებით განსაზღვრულ თემებზე/ცნებებზე გუნდურ მუშაობაში, საგნის მიმართ ინტერესის გაღვივებაში, ყოველდღიურ ცხოვრებაში მიღებული ცოდნის ეფექტიან გამოყენებაში.

სკოლაქმნის გარემოს, რომელშიც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პოზიტიურ ურთიერთობებსა და ინტერაქციას, მოსწავლე არის დაფასებული, აღიარებული და მასწავლებელთან ერთად პასუხისმგებელია საკუთარ სწავლასა და განვითარებაზე.

განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით, ასევე სასურველია, სკოლის დაპროექტებისა და დიზაინის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული იყოს უნივერსალური დიზაინის პრინციპი.

უნდა აღინიშნოს, რომ საგანმანათლებლო სისტემა მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სრულიად სასკოლო საზოგადოებისთვის ღირსეული საგანმანათლებლო თუ უნივერსალური სამუშაო გარემოს შესაქმნელად, მიკრო და მაკრო დონეზე გადის ისეთ პროცესებს, როგორებიცაა საჭიროებების იდენ-

ტიფიცირება და საჭიროებიდან გამომდინარე უნივერსალურობის განსაზღვრა. დაგეგმვის პროცესში მონაწილეობენ ის პირები, რომლებისთვისაც იცვლება გარემო, მეთოდოლოგიის სტანდარტები, იქმნება სერვისები, რესურსები, პროგრამები და სხვა.

უნივერსალური დიზაინი, რომლის მიზანია, დაგეგმვისა თუ ნებისმიერი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის ან შეცვლის პროცესში ორგანიზაციამ/კომპანიამ გაითვალისწინოს ყველა ადამიანის, მათ შორის, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა საჭიროებები, შვიდ პრინციპზე დგას.

ეს არის 1997 წელს ჩრდილოეთ კაროლინის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ინჟინრების, დიზაინერების, კომუნიკაციის სპეციალისტებისა და მკვლევარების მიერ შექმნილი უნივერსალური დიზაინის შვიდი პრინციპი:

გენათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით, ასევე სასურველია, სკოლის დაპროექტებისა და დიზაინის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული იყოს უნივერსალური დიზაინის პრინციპი.

1. **თანასწორობა** – სამართლიანი გამოყენების პრინციპი, ყველასათვის ხელმისაწვდომი გარემო, რომლის კარგი მაგალითია პანდუსი, რომელიც არა მხოლოდ გადაადგილების პრობლემის მქონე ადამიანისთვის არის მნიშვნელოვანი; მას ბავშვის ეტლის სატარებლად, ტვირთის დანიშნულების ადგილამდე მისატანადაც იყენებენ და, შეიძლება ითქვას, რომ ყველა ადამიანი თანაბრად იყენებს.
2. **მომხმარებლის მომსახურების დაგეგმვის/შექმნის პროცესში წინასწარ განსაზღვრული სხვადასხვა საჭიროების მქონე ადამიანების სურვილების, შესაძლებლობების, ხელმისაწვდომობის გათვალისწინება** (მაგ.: ერთი პროდუქტის სხვადასხვა მეთოდით გამოყენება, პასიური მარჯვენა ან მარცხენა ხელის ადამიანი იყენებს ერთი და იგივე პროდუქტს ხელის განსხვავებული მოძრაობით).
3. **სიყარბივე და ინტუიციურობა** – დაგეგმვის პროცესში, წინასწარ განსაზღვრული მარტივი ოპერაციები და ინსტრუქციები, ტექნიკის გამოყენების მიზნით.
4. **ინფორმაციის კლქალობა** – ინფორმაციის მისაღებად და აღსაქმელად აუდიო, ვიზუალური და კინესტეტიკური მრავალფეროვანი მასალის გამოყენება.
5. **ბოლქრანობა და შემოქმედებითი თავისუფლება** – საფრთხეებისგან თავის არიდების მიზნით, შესაბამისი პროდუქტის შექმნა (მაგ.: მანქანის სპეციალური საბავშვო სავარძელი, რომელიც ბავშვს მანქანაში ზედმეტი მოძრაობისა და უბედური შემთხვევისგან იცავს; ასევე, ხმოვანი შუქნიშანი, რომელიც უსინათლო ადამიანს ატყობინებს თუ როდის არის დაშვებული გადასასვლელზე უსაფრთხოდ გადასვლა და იცავს უბედური შემთხვევებისგან.

6. **ღებულობის ფიზიკური ძალისხმევა** – ნაკლები ფიზიკური ძალისხმევით გადამადგილების შესაძლებლობა (სენსორული კარები, ლიფტი, ადაპტირებული ტრანსპორტი და სხვა).
7. **ჯანსაღი ცხოვრების წესის დაცვა** – საკმარისი სივრცე, რომელშიც ადამიანებს უნდა მისცეს მარტივად გადაადგილებისა და სერვისის მიღების შესაძლებლობა.
- უნივერსალური დიზაინი, რომლის კონცეფციაც დგას ადამიანებისთვის სერვისებზე, პროდუქტებზე, გარემოზე მარტივად ხელმისაწვდომობის იდეაზე, სრულ თანხვედრაშია მდგრადი განვითარების მიზნებთან.

პრაქტიკის დონეზე უნივერსალური დიზაინის პრინციპების მაგალითები:

სმ პრინციპი	როგორ უნდა გამოვიყენოთ სმ ინსტრუმენტები
1. თანასწორობა	ინტერნეტ გვერდზე არსებული ინფორმაცია და რესურსები ხელმისაწვდომია ყველა პირისთვის, მათ შორის, უსინათლო მოსწავლისთვის.
2. მოქნილობა	– მოსწავლეს აქვს არჩევანის საშუალება – ტექსტი მოისმინოს ან ბრტყელი, ან ბრაილით შრიფტით წაიკითხოს, ან ხმოვანი პროგრამა გამოიყენოს. – გამოცდა ჩააბაროს ჯგუფთან ერთად ან მარტომ, ინდივიდუალურად. – შეირჩეს სწავლის მეთოდი.
3. სიმარტივე და ინტუიციურობა	– ტექნიკის გამოსაყენებლად არსებობს მარტივი ინსტრუქცია, გამარტივებული ოპერაციით შესაძლებელია მიზნის მიღწევა (სენსორული კარი, სენსორული განათება).
4. ინფორმაციის აღქმადობა	– ინფორმაციის აღსაქმელად ნებისმიერი მეთოდის გამოყენება – ინფორმაციის დანაწევრება და ნაწილ-ნაწილ გაზიარება, ვიზუალიზაცია, თვალსაჩინო რესურსები, კეთებით სწავლება.
5. ტოლერანტობა და შეცდომისგან თავის არიდება	– მაქსიმალური მხარდაჭერა, საფრთხეებისგან თავის არიდება
6. დაბალი ფიზიკური ძალისხმევა	– ტექნოლოგიებისა და ტექნიკის გამოყენებით ფიზიკური ძალისხმევის მაქსიმალურად შემცირება (პანდუსის, ლიფტის გამოყენებით დამოუკიდებლად, ზედმეტი ფიზიკური ძალისხმევის გარეშე გადაადგილება).
7. ზომა და სივრცე ხელმისაწვდომობისთვის	– სივრცეების მიზნობრივად გამოყენება; საკლასო ოთახებში, ლაბორატორიებში, სასაიდლოებსა და სხვა სივრცეებში არსებული ავეჯისა და აღჭურვილობის მარტივად გადაადგილების შესაძლებლობა.

შენიშვნები:

- https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf
- Learning by Design, Prokash Nair & Roni Zimmer Doctori with Dr. Richard F. Elmore. p.3
- <https://www.amazon.com/Learning-Design-Live-Engage-Create/dp/0976267063>
- <https://prakashnair.com/books/blueprint-for-tomorrow-for-education-design-international-2/>

თინიკო ჭინჭარაული

PhD, BCBA, პროფესორი

ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტიურობის სინდრომის მართვა სკოლაში

ბავშვის ნეიროფსიქოლოგიური შეფასების განხორციელებას ყოველთვის წინ უძღვის მშობელთან კლინიკური ინტერვიუ—თურა არის მომართვის მიზეზი და მიზანი. როდესაც მშობელი აღნიშნავს, რომ შეფასებაზე მასწავლებლის თხოვნით მოვიდა, საგარეუდო მდგომარეობასთან დაკავშირებული პირველი ვარაუდი სწორედ ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტიურობის სინდრომია (ADHD). ამ ვარაუდს ამყარებს მშობლის მიერ გამოყენებული ისეთი ფრაზები, როგორებიცაა— „უჭირს ერთ ადგილზე გაჩერება“, „დაუღალავია“, „მასწავლებელი სულ მეუბნება, რომ ნიჭიერია, მაგრამ ძალიან აქტიურია და გაკვეთილზე გაჩერება უჭირს“ ან „მასწავლებელი სულ ჩივის, რომ მისი გონება სადღაც დაფრინავს და მისი ყურადღების მიქცევა უჭირს“. მსგავსი ჩივილების არსებობას ყოველთვის მოჰყვება მასწავლებელთან გასაუბრების საჭიროება, რადგან შემთხვევათა უმრავლესობაში ADHD-ის დიაგნოსტიკისთვის აუცილებელია ბავშვის შესახებ ინფორმაციის სხვადასხვა ადამიანისგან მიღება. რატომ? ეს სწორედ ამ მდგომარეობის თავისებურებებითაა განპირობებული.

ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტიურობის სინდრომი (ADHD) მსოფლიოში მილიონობით ბავშ-

ვსა და ზრდასრულს აქვს. კერძოდ, სხვადასხვა ქვეყნის ეპიდემიოლოგიური მონაცემების მიხედვით, 1000 ბავშვიდან საშუალოდ 53 დიაგნოსტირებულია ADHD-ით, რაც ბავშვთა პოპულაციის 5%-ს შეადგენს (Hinshaw და სხვ., 2011; Polanczyk, და სხვ., 2014; Cortese და სხვ., 2023). ADHD ბიჭებში უფრო ხშირია, ვიდრე გოგონებში (2,8:1). მიუხედავად იმისა, რომ მოცემული მდგომარეობის შესახებ პირველი მონაცემები ჯერ კიდევ 1902 წელს გამოაქვეყნა ბრინტანელმა პედიატრმა ჯორჯ სტილმა, ADHD, როგორც ნეიროგანვითარების დარღვევა, სადიაგნოსტიკო სახელმძღვანელოებში 1970-იან წლებში შევიდა. მოცემული პერიოდიდან აქტიურად იწყება ADHD-ის შესწავლის, დიაგნოსტიკისა და ჩარევის ეფექტური სტრატეგიების შემუშავების პროცესი. საგულისხმოა, რომ მოცემული მდგომარეობის გამომწვევი მიზეზი უცნობია, მრავალი გენეტიკური და გარემო ფაქტორის კომბინაციაა საჭირო, რომ ADHD-ი გამოვლინდეს (Biederman & Faraone, 2005).

მოცემული მდგომარეობის წამყვანი ნიშნებია უყურადღებობა, ჰიპერაქტიურობა (ზეაქტიურობა) და იმპულსურობა. თითოეულს სხვადასხვა ასაკში გამოვლენის განსხვავებული პატერნი და წამყვანი

ნიშნების სხვადასხვა ტიპის კომბინაცია ახასიათებს (იხ. ცხრილი #1), რაც დიაგნოსტიკის პროცესს ართულებს. ასევე, ხშირად დამკვირვებელში დაბნეულობას იწვევს სიმპტომების გამოვლენის სიტუაციური ხასიათი. ბავშვისთვის საინტერესო აქტივობისას ან კონკრეტულ გარემოში ამ მდგომარეობის დამახასიათებელი ნიშნები შეიძლება საერთოდ შეუმჩნეველი იყოს და სხვა სიტუაციაში და სხვა აქტივობისას – ძალიან თვალსაჩინო. ასევე განსხვავებულია სიმპტომების გამოვლენა იმის მიხედვით, თუ ADHD-ის რა

ფორმა აქვს ბავშვს: უპირატესად უყურადღებობით მიმდინარე თუ კომბინირებული (ყურადღების დეფიციტით, ჰიპერაქტიურობით და იმპულსურობით). სწორედ ეს განაპირობებს ADHD-ის შეფასებისას სხვადასხვა რესპონდენტის გამოკითხვის საჭიროებას. სიმპტომების გამოვლენის არამდგრადობას ასევე მივყავართ მცდარ წარმოდგენამდე, რომ ამ მდგომარეობის მქონე ადამიანებს შეუძლიათ საკუთარი ქცევის მართვა, მაგრამ არ სურთ დაბალი მოტივაციის და/ან პიროვნული მიზეზების გამო.

ცხრილი #1: ADHD-ის წამყვანი ქვეჯიშითი მახასიათებლები სხვადასხვა ასაკში (TAYLOR, & SONUGA-BARKE, 2008)

სკოლამდელი	დარწმუნებული მართლმადიდებლის სპეციფიკა	მოზარდობა	ზრდასრულობა
უყურადღებობა ■ თამაშის მოკლე მონაკვეთები (< 3 წთ) ■ დაუსრულებელი აქტივობები ■ მოსმენის სირთულე (არ უსმენს) ჰიპერაქტიურობა	■ ხანმოკლე აქტივობები (<10 წთ) ■ აქტივობების ხშირი ცვლა ■ გულმაგიწყი ■ არაორგანიზებული ■ ადვილად გადართვადი	■ თანატოლებთან შედარებით ნაკლებად კონცენტრირებული	■ დეტალები დაუსრულებელი რჩება ■ შეხვედრები ავიწყდება ■ წინდახედულობის ნაკლებობა
იმპულსურობა ■ „ქარბორბალა“	■ მოუსვენარია, როდესაც მისგან მშვიდად ყოფნას მოელიან	■ მოუსვენარია	■ მოუსვენრობის სუბიექტური განცდა
■ არ აქვს საფრთხის განცდა	■ ვერ იცავს რიგს ■ აწყვეტინებს ■ კითხვის მოსმენის გარეშე იძახის პასუხს ■ დაუფიქრებლად არღვევს წესებს ■ უბედური შემთხვევების მაღალი რიცხვი	■ მწირი თვით-კონტროლი ■ სარისკო ქცევები	■ მოტორული და სხვა უბედური შემთხვევების მაღალი რისკი ■ გაუაზრებელი გადაწყვეტილებები ■ უჭირს ლოდინი – მოუთმენელია

ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტიურობის სინდრომი (ADHD) მსოფლიოში მილიონობით ბავშვსა და ზრდასრულს აქვს. კერძოდ, სხვადასხვა ქვეყნის ეპიდემიოლოგიური მონაცემების მიხედვით, 1000 ბავშვიდან სავსაშუალოდ 53 დიაგნოსტიკებულია ADHD-ით, რაც ბავშვთა პოპულაციის 5%-ს შეადგენს (HINSHAW და სხვ., 2011; POLANCZYK და სხვ., 2014; CORTESI და სხვ., 2023). ADHD ბიჭებში უფრო ხშირია, ვიდრე გოგონებში (2,8:1).

დღესდღეობით არ არსებობს არანაირი სამედიცინო ინდიკატორი, რომელიც ADHD-ის დიაგნოსტიკურებას შეუწყობს ხელს. შესაბამისად, ADHD-ის შეფასება მრავალგანზომილებიანი და მრავალმხრივია და მოიცავს მშობლის ინტერვიუს, მასწავლებლის ინტერვიუს, ფიზიკურ/სამედიცინო შეფასებას, კოგნი-

ტურ შეფასებას (ვექსლერის ინტელექტის შესაფასებელი სკალები, ა.რ. ლურიას ნეიროფსიქოლოგიური ტესტების ბატარეა და ა.შ.), ბავშვის ქცევაზე დაკვირვებასა და ბავშვის თვითანგარიშს (გაგოშიძე, 2007). აუცილებელია იმის გათვალისწინებაც, რომ მოცემული მდგომარეობა შეიძლება სხვა მდგომარეობასთან ერთად შეგხვდეს, მაგალითად, აუტიზმის სპექტრის დარღვევა, დასწავლის უნარის დარღვევა, ინტელექტუალური დარღვევა და ა.შ..

როდესაც ADHD-ი არ არის ინტელექტუალური დარღვევის კომორბიდული, ინტელექტის სრული ქულატიპური განვითარების მქონე ბავშვების ჯგუფთან შედარებით დაბალია, თუმცა საშუალო მაჩვენებლის დიაპაზონში რჩება (Frazier, et. al., 2014) – ვლინდება შემაკავებელი კონტროლის დეფიციტი; გაუარესებული ქცევითი თვითრეგულაცია; სირთულეები

აღმასრულებელ ფუნქციაში, კერძოდ, სიფიზილეში, ყურადღების კონტროლსა და შეკავებაში; მუშა მეხსიერების მოცულობა შემცირებულია; სირთულეები დაგეგმვასა და პასუხის მომზადებაში, შესრულების მონიტორინგსა და დაჯილდოების გადავადებაში (Willcutt et al., 2005). აუცილებელია იმის ხაზგასმაც, რომ, უპირატესად უყურადღებობით მიმდინარე ფორმის შემთხვევაში, აღმასრულებელი ფუნქციის დეფიციტს ერთვის ენობრივი განვითარების სირთულეები, სივრცითი უნარებისა და მეტაკოგნიციის დეფიციტი. ყველა ეს ნიშანი, მათი კომბინაცია გავლენას ახდენს ბავშვისა თუ ზრდასრულის ყოველდღიურ ფუნქციონირებაზე, იქნება ეს ყოველდღიური ამოცანები, აკადემიური მიღწევები თუ სოციალური ურთიერთობები. ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა, როგორ არის შესაძლებელი ADHD-ის მართვა, განსაკუთრებით სასკოლო გარემოში?

ADHD-ის მართვა მულტიდისციპლინური მიდგომის აუცილებლობას უსვამს ხაზს. ეს უნდა იყოს დროული იდენტიფიკაციისა და სწორი დიაგნოსტიკის, ფსიქოგანათლების გზით ბავშვების, მშობლებისა და

**ADHD-ის მართვა მულტიდისციპლინური მიდგომის
უზილავლობას უსვამს ხაზს. ეს უნდა იყოს დროული
იდენტიფიკაციისა და სწორი დიაგნოსტიკის,
ფსიქოგანათლების გზით ბავშვების, მშობლებისა და
მასწავლებლების დახმარების, სამედიცინო მართვისა და
ადეკვატური სასწავლო გარემოს შექმნის
კომბინაცია.**

მასწავლებლების დახმარების, სამედიცინო მართვისა და ადეკვატური სასწავლო გარემოს შექმნის კომბინაცია.

ჩარევის მთავარი სამიზნეებია ინტერპერსონალური ურთიერთობების გაუმჯობესება მშობლებთან, და-ძმასთან, მასწავლებლებთან და თანატოლებთან; ხელისშემშლელი ქცევების შემცირება; აკადემიური უნარებისა და სწავლასთან დაკავშირებული უნარების გაუმჯობესება; დამოუკიდებლობისა და თვითშეფასების გაზრდა; საზოგადოების მხრიდან მიღებლობის გაზრდა და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება. აღნიშნული მიზნების მიღწევაში სკოლა, რო-

თუ აწვი გაქვთ, რომ ბავშვს/მოზარდს აქვს ყურადღების დაფიქსირებისა და ჰიპერაქტიურობის სინდრომი, მიმართეთ სპეციალისტს (ფსიქოლოგს, ნეიროფსიქოლოგს, ფსიქიატრს); დროული შეფასება აწვდის მომავალში მდგომარეობის დაგეგმვის ალბათობას ქვევითი სირთულეებისა თუ შფოთვის პრევენციის შედეგად. ADHD-ის მართვის ყველა სტრატეგია უნივერსალურად ყველას არ ეხმარება — საჭიროა ინდივიდუალურად ბავშვზე მორგებული მხარდაჭერის სისტემის ფორმირება, რაც აუხილებლად მოითხოვს მასწავლებლისა და სკოლის თანამონაწილეობას და ზრდის წარმატების მიღწევის შესაძლებლობას.

გორცგარემო, რომელშიც ბავშვი ყველაზე დიდ დროს ატარებს, უმნიშვნელოვანეს ადგილს იკავებს.

ყოველდღიურ ცხოვრებაში ADHD-ის მართვა, გარდა მედიკამენტოზური მკურნალობისა (რაზეც გადაწყვეტილებას ფსიქიატრი იღებს მშობლებთან და ბავშვთან შეთანხმებით), მოიცავს რეგულარული ფიზიკური აქტივობით დატვირთვას. თანმიმდევრული, თვით-რეგულირებადი სიჩქარით განხორციელებული აქტივობები, როგორებიცაა, ტაი ჩი, ცურვა, იოგა, ველოსიპედი, აერობიკა — ამცირებს ჰიპერაქტიურობას/იმპულსურობას. აქტივობები, რომლებიც საჭიროებს მოძრაობას ცვალებად გარემოში, მაგალითად, კალათბურთი, ფეხბურთი, რაგბი, ცხენოსნობა, კლდეზე ცოცვა, ჩოგბურთი, დაბრკოლებებიან სივრცეში სირბილი — აუმჯობესებს ყურადღებას (Chan და სხვ., 2022; Xie და სხვ., 2021; Müller და სხვ., 2020; Christiansen და სხვ., 2019; Ng და სხვ., 2017).

სკოლაში, აკადემიური დავალებების შესრულებისას, ADHD-ის მქონე ბავშვსა თუ ზრდასრულს ეხმარება სტრუქტურის არსებობა — დღის განრიგი,

გაკვეთილის გეგმა, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება შესვენებები და დავალებების შესრულებისთვის დამატებითი დრო. აუცილებელია, რომ ADHD-ის დროს მოხდეს არა უბრალოდ დავალების შესრულებისთვის დროის გაზრდა, არამედ დავალება დაიწყოს მცირე ულუფებად და დავალების სხვადასხვა ნაწილს შორის ხანმოკლე შესვენებები დაიცვამოს. მნიშვნელოვანია ბავშვის მხარდაჭერა/სწავლება საკუთარი დავალებებისა და აქტივობების დაგეგმვის პროცესში, რათა მომავალში მან დამოუკიდებლად შეძლოს საკუთარი საქმიანობის მართვა. მეცადინეობისთვის სწორი გარემოს შერჩევა, გარემოში ყურადღების გამფანტვების შემცირება (იქნება ეს მხედველობითი თუ სმენითი), თვითდიალოგის ტექნიკის გამოყენება შინაგანი გამფანტვების ზეგავლენის შესამცირებლად, თვითმონიტორინგის სწავლება, დაწყება-დასრულების რუტინის არსებობა აუტოტრენების ბავშვის საგაკვეთილო პროცესში მონაწილეობას.

აუცილებელია, რომ ბავშვმა/მოზარდმა იცოდეს თავისი მდგომარეობისა და მისი მართვის შესაძლებლობების შესახებ, რადგან გაცნობიერება პირველი ნაბიჯია მდგომარეობის გაუმჯობესებისკენ.

თუ ექვი გაქვთ, რომ ბავშვს/მოზარდს აქვს ყურადღების დეფიციტისა და ჰიპერაქტივობის სინდრომი, მიმართეთ სპეციალისტს (ფსიქოლოგს, ნეიროფსიქოლოგს, ფსიქიატრს); დროული შეფასება ამცირებს მომავალში მდგომარეობის დამძიმების ალბათობას ქცევითი სირთულეებისა თუ შფოთვის პრევენციის შედეგად. ADHD-ის მართვის ყველა სტრატეგია უნივერსალურად ყველას არ ეხმარება – საჭიროა ინდივიდუალურად ბავშვზე მორგებული მხარდაჭერის სისტემის ფორმირება, რაც აუცილებლად მოითხოვს მასწავლებლისა და სკოლის თანამონაწილეობას და ზრდის წარმატების მიღწევის შესაძლებლობას.

მედიკამენტოზური მართვა

1. გაგოშიძე, თ. (2007). ბავშვის ფსიქიკური განვითარების დარღვევები. გამომცემლობა „ნეკერი“
2. Brites, C., Salgado-Azoni, C. A., Ferreira, T. L., Lima, R. F., & Ciasca, S. M. (2015). Development and applications of the SWAN rating scale for assessment of attention deficit hyperactivity disorder: a literature review. *Brazilian journal of medical and biological research = Revista brasileira de pesquisas medicas e biologicas*, 48(11), 965–972. <https://doi.org/10.1590/1414-431X20154528>
3. Chan, Y. S., Jang, J. T., & Ho, C. S. (2022). Effects of physical exercise on children with attention deficit hyperactivity disorder. *Biomedical journal*, 45(2), 265–270. <https://doi.org/10.1016/j.bj.2021.11.011>
4. Christiansen, L., Beck, M. M., Bilenberg, N., Wienecke, J., Astrup, A., & Lundbye-Jensen, J. (2019). Effects of Exercise on Cognitive Performance in Children and Adolescents with ADHD: Potential Mechanisms and Evidence-based Recommendations. *Journal of clinical medicine*, 8(6), 841. <https://doi.org/10.3390/jcm8060841>
5. Cortese, S., Song, M., Farhat, L. C., Yon, D. K., Lee, S. W., Kim, M. S., Park, S., Oh, J. W., Lee, S., Cheon, K. A., Smith, L., Gosling, C. J., Polanczyk, G. V., Larsson, H., Rohde, L. A., Faraone, S. V., Koyanagi, A., Dragioti, E., Radua, J., Carvalho, A. F., ... Solmi, M. (2023). Incidence, prevalence, and global burden of ADHD from 1990 to 2019 across 204 countries: data, with critical re-analysis, from the Global Burden of Disease study. *Molecular psychiatry*, 28(11), 4823–4830. <https://doi.org/10.1038/s41380-023-02228-3>
6. Hinshaw, S. P., Nguyen, P. T., O'Grady, S. M., & Rosenthal, E. A. (2022). Annual Research Review: Attention-deficit/hyperactivity disorder in girls and women: underrepresentation, longitudinal processes, and key directions. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 63(4), 484–496. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13480>
7. Müller, P., Duderstadt, Y., Lessmann, V., & Müller, N. G. (2020). Lactate and BDNF: Key Mediators of Exercise Induced Neuroplasticity?. *Journal of clinical medicine*, 9(4), 1136. <https://doi.org/10.3390/jcm9041136>
8. Ng, Q. X., Ho, C. Y. X., Chan, H. W., Yong, B. Z. J., & Yeo, W. S. (2017). Managing childhood and adolescent attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) with exercise: A systematic review. *Complementary therapies in medicine*, 34, 123–128. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2017.08.018>
9. Polanczyk G, de Lima MS, Horta BL, Biederman J, Rohde LA. The worldwide prevalence of ADHD: a systematic review and metaregression analysis. *Am J Psychiatry*. 2007;164:942–948.
10. Taylor, E., & Sonuga-Barke, E. (2008). Disorders of attention and activity. In M. Rutter, D. Bishop, D. Pine, S. Scott, J. Stevenson, E. Taylor, & A. Thapar (Eds.), *Rutter's child and adolescent psychiatry* (pp. 521–542). Wiley Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444300895.ch34>
11. Xie, Y., Gao, X., Song, Y., Zhu, X., Chen, M., Yang, L., & Ren, Y. (2021). Effectiveness of Physical Activity Intervention on ADHD Symptoms: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Frontiers in psychiatry*, 12, 706625. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.706625>

ლუსი ჭალაშვილი

ოკუპაციური თერაპევტი,
სოციალური ფსიქიატრიის
მაგისტრი

ოკუპაციური თერაპევტის როლი და მნიშვნელობა ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერის პროცესში

**ოკუპაციური თერაპევტი: ახდენს სპეციალური
სამანერეთლებლო სუფროების მქონე
მოსწავლეების მსხვილი და ნატიფი მოტორული
უნარების შეფასებას; ადგენს მათ სენსორულ პროფილს;
აკეთებს მათი სემიონების და მერამოს პნალიზსა
და მოდოფიკაციას, პრსებული გარიერების შეფასებას
და ზრუნავს მათ შემოირბაზე სხვადასხვა ტიპის
ელაბორაციების გამოყენებით.**

სკოლაში მომუშავე ოკუპაციური თერაპევტის მიზანია, ხელი შეუწყოს შეზღუდული შესაძლებლობისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების ჩართულობას სასწავლო პროცესში, რაც მოიცავს სწავლის, თამაშისა თუ დასვენების დროს ისეთი უნარების გამოყენებას, როგორიცაა: მსხვილი და ნატიფი მოტორული უნარები, თვითმოვლის აქტივობები და სენსორული ინტეგრაცია.

ოკუპაციური თერაპევტი: ახდენს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე-

ების მსხვილი და ნატიფი მოტორული უნარების შეფასებას; ადგენს მათ სენსორულ პროფილს; აკეთებს მათი საქმიანობის და გარემოს ანალიზსა და მოდიფიკაციას, არსებული ბარიერების შეფასებას და ზრუნავს მათ შემცირებაზე სხვადასხვა ტიპის ადაპტაციების გამოყენებით.

როდესაც ბავშვები იზრდებიან და ვითარდებიან, ისინი სწავლობენ ბევრი რამის დამოუკიდებლად კეთებას (სხვადასხვა ტიპის საქმიანობას), მათ შორის საკუთარ თავზე ზრუნვას, სასწავლო პროცესში ჩართულობას, სპორტულ თამაშებს ან დასვენების, ინტერესის/ჰობის განვითარებას. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეები ზოგჯერ აწყდებიან გარკვეული ტიპის სირთულეებს სხვადასხვა უნარ-ჩვევის ავტომატურად განვითარებისა და ჩამოყალიბების პროცესში, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მათ მიერ ყოველდღიური აქტივობების დასწავლასა და შესრულებაზე.

ოკუპაციური თერაპიების ფუნქციები და საჭიროება

ოკუპაციური თერაპევტების სკოლის სივრცეში ჩართულობა შეიძლება იყოს მრავალფუნქციური, რაც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებს ყოველდღიური ამოცანების წარმატებით შესრულებაში ეხმარება:

- მსხვილ მოტორიკასთან დაკავშირებული უნარების განვითარება და ხელშეწყობა: ჯდომისას სტაბილური პოზის შენარჩუნება; წონასწორობის დაცვით გადაადგილება სხვადასხვა ტიპის ზედაპირზე; კიბეზე ასვლა/ჩამოსვლა კოორდინირებული მოძრაობების გამოყენებით; სირბილი, ხტუნვა, ველოსიპედის ტარება, ბურთით თამაში, სხვადასხვა ტიპის რამდენიმე საფეხურიანი ფიზიკური აქტივობების შესრულება და ა.შ.
- ნატიფ მოტორიკასთან დაკავშირებული უნარების განვითარება და ხელშეწყობა: თვალისა და ხელის კოორდინაციის უნარის გამოყენება; ბილატერალური მოძრაობების განხორციელება;

საწერი საშუალების ტერა და გამოყენება; ხატვა, მაკრატლით მანიპულაცია და ა.შ.

- თვითმოვლის აქტივობების დასწავლისა და გამოყენების ხელშეწყობა: ჩაცმა/გახდა; ღილების, ელვის და თასების შეკვრა; კვება; მარტივი ჰიგიენა და ა.შ.
- სენსორული გადამუშავების სირთულეების არსებობისას სენსორული პროფილის განსაზღვრა; საჭიროების შემთხვევაში, თითოეულ შეგრძნებაზე ზღურბლის პატერნის მიხედვით გეგმის შედგენა.
- გარემოს შეფასება და განსახორციელებელი აქტივობებისათვის საჭირო ადაპტაციების ინდივიდუალურად მორგება (მსხვილი და მცირე ზომის ადაპტაციები): ეტლი, მაგიდა, სკამი, საწერი საშუალება და ა.შ..

გარდაიქცევა, რომ ოკუპაციური თერაპევტები ინდივიდუალურად მუშაობენ განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლეებთან სხვადასხვა უნარის განვითარების მიზნით, ისინი ეხმარებიან მასწავლებლებსა და მშობლებს, გარკვეული ტიპის ტექნიკებისა თუ ადაპტაციური საშუალებების სწორად გამოყენებით, ხელი შეუწყონ განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლეებს ყოველდღიურ საქმიანობაში წარმატების მიღწევაში.

ასევე, ოკუპაციური თერაპევტის დახმარება შესაძლოა მნიშვნელოვანი იყოს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შემუშავებაში.

გარდა ამისა, ოკუპაციური თერაპევტებს შეუძლიათ დაეხმარონ მასწავლებლებს, მოსწავლეებზე დავიროვნებით მოახდინონ იმ სირთულეების იდენტიფი-

ცირება, რომლებისთვისაც აუცილებელია ოკუპაციური თერაპევტის დამატებითი ჩართულობა, ვინაიდან აღნიშნულმა სირთულეებმა შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს მოსწავლეების ფიზიკურ ჯანმრთელობასა და სწავლების პროცესზე. ასევე, მნიშვნელოვანია, რომ ოკუპაციურმა თერაპევტებმა ასწავლონ მასწავლებლებს ის სტრატეგიები, რომლებიც მნიშვნელოვანია განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლეების უსაფრთხოებისთვის, მაგ.: ეტლის გამოყენება.

რეკომენდაციები და ინტერვენციები

ოკუპაციური თერაპევტებს მასწავლებლებთან თანამშრომლობითა და თავიანთი ცოდნის გაზიარებით, შეუძლიათ გაზარდონ შემზღუდული შესაძლებლობისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების შესაძლებლობები. ეს შეიძლება მოხდეს ერთი კონკრეტული შემთხვევის მიხედვით, მთლიან კლასთან განხორციელებული ჩარევით ან უფრო ფორმალურად – ვორქშოპების, პრეზენტაციებისა და ტრენინგების გამოყენებით და რესურსების გაზიარებით.

გარდა ამისა, ოკუპაციური თერაპევტები შეიძლება იყვნენ შუამავლები ჯანმრთელობის დაცვის სისტემასა და საგანმანათლებლო სისტემას შორის; მათი ცოდნის სპეციფიკიდან გამომდინარე, მოახდინონ განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლის შესაბამის სერვისებში რეფერირება.

განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლის საკლასო გარემოში ეფექტური ჩართულობის უნარი მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული; მათ შორის შეიძლება გამოვყოთ ორი – სენსორული გადამუშავების სირთულეები და თვითრეგულაციის პრობლემა. ხშირად მასწავლებლები აცხადებენ, რომ კლასში ქცევის მართვა მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. სენსორული გადამუშავების სირთულეებმა და თვითრეგულაციის პრობლემამ

შეიძლება გამოიწვიოს რთული ქცევა. მნიშვნელოვანია მასწავლებლების დატრენინგება ამ მიმართულებით, რათა მოხდეს კონკრეტული შემთხვევის მიხედვით სასწავლო გარემოს ოპტიმიზაცია. ოკუპაციურ თერაპევტებს აქვთ შესაბამისი კვალიფიკაცია, რათა სკოლის სივრცეში დაკვირვებისა და შეფასების საფუძველზე განსაზღვრონ სენსორული პროფილი და განახორციელონ საჭირო ინტერვენცია. ასევე, მნიშვნელოვანია მასწავლებლების დატრენინგება სენსო-მოტორულ აქტივობათა სტრატეგიების გამოყენების მიმართულებით, რათა უზრუნველყონ მოსწავლის ქცევითი და ემოციური მდგომარეობის მართვა შესაბამისი ჩარევითა და გარემოს მოდიფიცირებით; ეს შესაძლოა იყოს დამატებითი აღჭურვილობა (გარკვეული ტიპის რესურსი), რომელიც აკადემიური სწავლების პროცესში გამოყენებული იქნება ჰოლისტური კუთხით.

გამოყენებული წყაროები:

1. Occupational Therapy Role in the School: Partnering for Change Model. School of Rehabilitation Science. McMaster University. (2020).
2. The Role of School-Based Occupational Therapy Practitioners in Providing Tier 1 Services to Enhance Sensory Processing and Self-Regulation Strategies Within the Classroom. Melanie N. Smith. (04 Oct 2022).
3. A Scoping Review of Interventions Delivered by Occupational Therapists in School Settings. Javiera Salazar Rivera. 04 Aug 2023.

პრევენციული ღონისძიებები

მნიშვნელოვანია ოკუპაციური თერაპევტის როლი სასკოლო სივრცეში—მან უნდა შექმნას მოსწავლეზე მორგებული უსაფრთხო გარემო და შეიმუშაოს სენსო-მოტორულ განვითარებაზე მიმართული საჭირო ადაპტაციები, რომლებიც სკოლის ასაკში, განსაკუთრებით კი დაწყებით კლასებში, მნიშვნელოვანი და აქტუალურია.

მასწავლებლებს და ინკლუზიურ განათლებაში ჩართულ სპეციალისტებს უნდა ჰქონდეთ წარმოდგენა სენსორული გადამუშავების ძირითად სირთულეებზე, რათა მიმართონ შესაბამის სპეციალიტს. მოსწავლეები, რომლებსაც აქვთ სენსორული გადამუშავების დარღვევა, შეიძლება ჰიპერსენსიტიური ან ჰიპოსენსიტიური იყვნენ სხვადასხვა სტიმულის მიმართ, რამაც შესაძლოა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს მათ ემოციასა და ქცევაზე.

თამარ ისაკიძე

ფსიქოლოგი, ინკლუზიური
განათლების ხელშეწყობის
პროგრამის კონსულტანტი

თამარის როლი სოციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების განვითარებაში

**თამარი სწავლისა და განვითარების ფუნდამენტური
ესპეციალუ, განსაკუთრებით სოციალური
საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე
მოსწავლეებისთვის. ეს არის ბუნებრივი პოზიციოვა,
რომელიც ხელს უწყობს განვითარების სხვადასხვა
სფეროს, როგორცაა კომუნიკური, სოციალური,
ემოციური და ფიზიკური ზრდა. თამარის სპეციალური
ბავშვებს შეუძლიათ შეისწავლონ საფარო, გამოიყენონ
ახალი უნარები და ჩაერთონ სოციალურ ინტერაქციებში.**

თამაშზე დაფუძნებული სწავლების მნიშვნელობა, განსაკუთრებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების კონტექსტში, ფართო აღიარებას იძენს. ეს მიდგომა არ ეხება მხოლოდ დასვენებას ან სასწავლო აქტივობების მიღმა დროის გატარებას; ეს არის ძლიერი საგანმანათლებლო სტრატეგია, რომელიც იძლევა განვითარების შესაძლებლობებს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის. მიდგომა „თამაშით სწავლა“ ხელს უწყობს ინკლუზიურ, ემპათიურ და ეფექტურ სასწავლო გარემოს.

ჟან პიაჟე, ცნობილი განვითარების ფსიქოლოგი, თამაშს განიხილავს, როგორც კრიტიკულ მექანიზმს ინოვაციისა და სწავლისთვის ბავშვების ცხოვრებაში.

ლევ ვიგოტსკიმ ხაზი გაუსვა თამაშის სოციალურ ხასიათს. მას სჯეროდა, რომ თამაშის საშუალებით ბავშვები სწავლობენ სხვებთან ურთიერთობას, სოციალური ნორმების გაგებას და კომუნიკაციის უნარებს. ეს განსაკუთრებით სასარგებლოა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვებისთვის, რადგან თამაშში იძლევა სოციალიზაციისა და სწავლის შესაძლებლობებს უფრო მშვიდ და მიმზიდველ გარემოში, ვიდრე ტრადიციული საკლასო გარემოა.

მარია მონტესორმა დიდი აქცენტი გააკეთა სენსორულ თამაშზე და სწავლაზე. მან შეიმუშავა სენსორული მასალების სპექტრი, რომელსაც ბავშვები იყენებენ თამაშის პროცესში სხვადასხვა ცნების დაუფლებისთვის; მისი მიდგომის ეს ასპექტი განსაკუთრებით სასარგებლოა სენსორული გადამუშავების სირთულეების მქონე ბავშვებისთვის.

თამაშის სწავლისა და განვითარების ფუნდამენტური ასპექტია, განსაკუთრებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის.

ესარისბუნებრივი აქტივობა, რომელიც ხელს უწყობს განვითარების სხვადასხვა სფეროს, როგორიცაა კოგნიტური, სოციალური, ემოციური და ფიზიკური ზრდა. თამაშის საშუალებით ბავშვებს შეუძლიათ შეისწავლონ სამყარო, გამოიყენონ ახალი უნარები და ჩაერთონ სოციალურ ინტერაქციაში.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის თამაში იძენს დამატებით მნიშვნელობას, რადგან ის სთავაზობს უსაფრთხო გზას გარემოსთან და სხვებთან კომუნიკაციისთვის. ის ექსპერიმენტული სწავლის საშუალებას იძლევა, სადაც მოსწავლეებს შეუძლიათ ჩაერთონ ამოცანების შესრულებაში და დაუშვან შეცდომები წარუმატებლობის შიშის გარეშე, ამით მეტად ეწყობა ხელი მიღწევისა და თავდაჯერებულობის გრძნობის განვითარებას.

კოგნიტურად, თამაში ხელს უწყობს პრობლემის გადაჭრის უნარებისა და კრეატიულობის განვითარებას. ის ასევე შეიძლება მორგებული იყოს სსსმ მოსწავლეთა საგანმანათლებლო მიზნებზე, მაგალითად,

მეხსიერების, ყურადღებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესის გაუმჯობესებაზე. განმავითარებელი და დიდაქტიკური სათამაშოები და თამაშები შეიძლება იყოს მძლავრი ინსტრუმენტი ისეთი ცნებების სწავლებისთვის, როგორებიცაა მიზეზი და შედეგი, თანმიმდევრობა და კატეგორიზაცია.

თამაშის საშუალებით შემეცნებითი განვითარება განსაკუთრებით ღრმაა. კარგად დაგეგმილი და ორგანიზებული თამაშის პრინციპზე აგებული აქტივობები ერთგვარი გზამკვლევაა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების ბავშვებისთვის, რათა მათ მოახერხონ რთული ცნებების გააზრება პრაქტიკული გამოცდილების მეშვეობით. მაგალითისთვის, სამშენებლო ბლოკების უბრალო კომპლექტს შეუძლია ასწავლოს ბალანსის, სიმეტრიისა და მიზეზ-შედეგობრივი ურთიერთობების პრინციპები, ხოლო ამბებმა, მოთხრობებმა და როლურმა თამაშებმა შეიძლება გააუმჯობესოს მეხსიერება, ყურადღების მოცულობა და ენობრივი უნარები.

სოციალური თვალსაზრისით, თამაშის საშუალებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მოსწავლეები სწავლობენ კომუნიკაციას, თანამშრომლობას და მოლაპარაკებას თანატოლებთან და უფროსებთან. ეს მათ ეხმარება, განივითარონ ისეთი მნიშვნელოვანი სოციალური უნარები, როგორიცაა გაზიარება, რიგის დაცვა და თანაგრძნობა.

ემოციური კუთხით, თამაში შეიძლება იყოს თერაპიული სახის. ის შეიძლება გახდეს ემოციების გამოხატვისა და სტრესთან გამკლავების საშუალება. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მოსწავლეებისთვის, რომლებსაც შეიძლება უჭირთ ემოციების გამოხატვა მეტყველების ან ემოციური ბარიერების გამო. ბევრი ბავშვისთვის თამაში უზრუნველყოფს ემოციების გამოხატვისა და გაგების გზას, რაც ხელს უწყობს ემოციურ ინტელექტს.

ინკლუზიურობისკენ სწრაფვისას, პირველ რიგში უნდა ვაღიაროთ, რომ თამაში არ არის მხოლოდ შესვენება სწავლის პროცესში; ეს არის სწავლა, არის

ხარაჩო, რომელიც მხარს უჭერს საგანმანათლებლო პროცესს. ის უზრუნველყოფს მოქნილ ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც ბავშვებს შეუძლიათ უსაფრთხოდ გადალახონ გამოწვევები, გამოიკვლიონ თავიანთი შესაძლებლობები და აღნიშნონ თავიანთი მიღწევები განსჯის გარეშე.

ფიზიკური თვალსაზრისით, თამაში ხელს უწყობს მოტორული უნარების განვითარებას, კოორდინაციას და სხეულის აღქმას. ფიზიკური შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ან მოტორული გამოწვევების მქონე მოსწავლეებისთვის თამაში შეიძლება იყოს ადაპტირებული მათი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად და გამოყენებულ იქნეს როგორც ფიზიკური თერაპიის ფორმა წონასწორობისა და მოქნილობის გასაუმჯობესებლად.

გარდა ამისა, თამაში გადამწყვეტია ფიზიკური განვითარებისთვის. ფიზიკურ შეზღუდულ შესაძლებლობებზე მორგებულ სათამაშო აქტივობებს შეუძლია დააკმაყოფილოს სსსმ ბავშვების საჭიროებები, გააძ-

ლიეროს მათი მოტორული უნარები და საერთო კეთილდღეობა. სათამაშო მოედნები და ფიზიკური აქტივობები, რომლებიც შექმნილია ინკლუზიურობის გათვალისწინებით, უზრუნველყოფს, რომ არცერთი ბავშვი არ დარჩეს პროცესის მიღმა.

საგანმანათლებლო კონტექსტში, თამაშის ელემენტებისა და აქტივობების ჩართვა ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში მოითხოვს გააზრებულ დაგეგმვას და უნდა იყოს მიმართული თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალური საჭიროებებისა და შესაძლებლობებისკენ. მაგალითად, მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს როლური თამაშების სცენარები, რათა დაეხმაროს მოსწავლეს, განივითაროს სოციალური უნარები ან გამოიყენოს სენსორული თამაში, რათა მეტად დაეხმაროს სენსორული სირთულეების მქონე მოსწავლეს სასწავლო პროცესში ჩართვაში.

თამაში არის მრავალმხრივი ინსტრუმენტი, რომელიც მხარს უჭერს განვითარების სფეროების ფართო სპექტრს და შეიძლება ადაპტირებული იყოს ინდივიდუალური საგანმანათლებლო საჭიროებებისთვის. მაშასადამე, პედაგოგებმა და ფსიქოლოგებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ თამაში იყოს ინტეგრირებული საგანმანათლებლო პროგრამებში სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეებისთვის, რაც მათ შესაძლებლობას მისცემს, ისწავლონ და განვითარდნენ ისე, რომ პროცესი იყოს მათთვის მიმზიდველი, საინტერესო, აზრიანი და ემსახურებოდეს მათი უნიკალური საჭიროებების პატივისცემას.

როგორც მასწავლებლებს, ისე აღმზრდელებს, ფსიქოლოგებს და ყველას, ვინც მომხრეა ბავშვის ჰოლისტური განვითარებისა, გვაქვს ერთგვარი დავალება, რაც გულისხმობს მოსწავლეთა სწავლისა და მონაწილეობის გაზრდისთვის ბარიერების მოხსნას. ჩვენს ხელთ არსებულ ყველაზე ძლიერ ინსტრუმენტებს შორის არის თამაში — უნივერსალური ენა, რომელიც ადამატივებს სალაპარაკო ენას და ხსნის შესაძლებლობების ფართო სამყაროს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებისთვის.

ინოვაციურობისკენ სწრაფობას, პირველ რიგში უნდა ვაღიაროთ, რომ თამაში არ არის მხოლოდ მსვენება სწავლის პროცესში; ეს არის სწავლა, არის სწავლა, რომელიც მხარს უჭერს საგანმანათლებლო პროცესს. ის უზრუნველყოფს მოქნილ ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც ბავშვებს შეუძლიათ უსაფრთხოდ გადaluსონ გამოწვევები, გამოიკვლიონ თავიანთი შესაძლებლობები და აღმოაჩინონ თავიანთი მიღწევები განსჯის გარეშე.

როდესაც ვსაუბრობთ თამაშის მნიშვნელობაზე საგანმანათლებლო სივრცეში, ჩვენ უნდა უზრუნველყოთ, რომ თამაში იყოს ინტეგრირებული საგანმანათლებლო სტრატეგიებში. ის უნდა იყოს მიზანმიმართული, მკაფიო მიზნებით, რომლებიც შეესაბამება მოსწავლეთა ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმებს. სწორედ ეს მიდგომა განაპირობებს იმის გაცნობიერებას, რომ თამაში არ არის ბავშვის იზოლირება სასწავლო პროცესიდან, პირიქით, პირდაპირი გზაა საგანმანათლებლო მიზნების მისაღწევად.

თამაში არის საშუალება, რომელიც ყველა ბავშვს აძლევს განვითარების შესაძლებლობას.

როგორ დავუმხმომთ თამაშს დაფუძნებული სწავლება — ჩემი პრაქტიკის მიხედვით:

თამაშზე დაფუძნებული სწავლების დაგეგმვა მოსწავლეებისთვის, განსაკუთრებით მათთვის, ვისაც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებები აქვს, მოითხოვს გააზრებულ და მოქნილ მიდგომას.

ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე რეკომენდაცია მასწავლებლებისთვის, რათა ეფექტურად დაგეგმონ და განახორციელონ თამაშით სწავლება:

შეაფასეთ თითოეული ბავშვის საჭიროება

დაიწყეთ თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობების, გამოწვევების, ინტერესებისა და სწავლის სტილის სიღრმისეული შეფასებით. ეს ცოდნა გადამწყ-

ყვეტია იმ აქტივობების შერჩევისთვის, რომლებიც ერთდროულად იქნება მიმზიდველიც და სასარგებლოც მოსწავლეთა განვითარებისთვის.

დაისახეთ მკაფიო სასწავლო მიზნები

განსაზღვრეთ, რის მიღწევას აპირებთ თამაშზე დაფუძნებული სწავლით. ეს მიზნები შეიძლება მერყეობდეს კონკრეტული უნარების გამომუშავებიდან (როგორიცაა სოციალური ინტერაქცია ან ნატიფი მორტორული უნარები) უფრო ფართო მიზნებამდე (როგორიცაა კრეატიულობის განვითარება ან თვითშეფასების ამაღლება).

შარიჩეთ შესაბამისი აქტივობები

აირჩიეთ აქტივობები, რომლებიც შეესაბამება თქვენს სასწავლო მიზნებს. განიხილეთ თამაშის სხვადასხვა სახეობა, როგორიცაა სენსორული თამაში,

წარმოსახვითი თამაში, კონსტრუქციული თამაში და ფიზიკური თამაში. დარწმუნდით, რომ ეს აქტივობები ადაპტირებადია თქვენი მოსწავლეების მრავალფეროვან საჭიროებებთან.

შაქმით ინკლუზიური გარემო

მოაწყვეთ საკლასო ოთახი ისე, რომ ის იყოს უსაფრთხო, მიმღებლური და ინკლუზიური სივრცე. დარწმუნდით, რომ სათამაშო მასალები და აქტივობები ხელმისაწვდომია ყველა მოსწავლისთვის, მიუხედავად მათი შესაძლებლობებისა. ეს შეიძლება მოიცავდეს მასალების ან სათამაშო ადგილების ადაპტირებას, რათა უფრო კომფორტული იყოს.

ჩართეთ მულტიმოდული მემოსილება

გამოიყენეთ აქტივობები, რომლებიც აერთიანებს მრავალ შეგრძნებას, რადგან ეს შეიძლება განსაკუთ-

რებით სასარგებლო იყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვებისთვის. მულტი-მოდალური თამაში ხელს უწყობს სხვადასხვა უნარის განვითარებას და სწავლის სხვადასხვა სტილს.

საღიგებურობის სოციალური ინტერაქციის

წახალისეთ აქტივობები, რომლებიც მოითხოვს თანამშრომლობას, რიგის დაცვას და კომუნიკაციას. ეს ხელს უწყობს სოციალური უნარების ჩამოყალიბებას და მოსწავლეებში კომუნიკაციური უნარების განვითარებას.

ჩართეთ თამაში ყოველდღიურ რუტინაში

აქციეთ თამაში სკოლის დღის რეგულარულ ნაწილად. ეს შეიძლება გაკეთდეს დაგეგმილად და ამისთვის ცალკე დრო იყოს გამოყოფილი; ასევე, შეიძლება თამაშის ელემენტების გაკვეთილზე ან ერთი აქტივობიდან მეორეზე გადასვლის პროცესში ინტეგრირება.

გამოიყენეთ თამაში, რომელიც შეესაბამება სწავლებას

დააკვირდით ბავშვებს თამაშის დროს, რათა შეაფასოთ მათი უნარები. თამაშის დროს ბავშვები ავლენენ ძლიერ მხარეებს და საჭიროებებს, ავლენენ ნასწავლ უნარებს; იმავდროულად, ჩვენ გვეძლევა შესაძლებლობა, დავინახოთ ის უნარები, რომლებიც სწავლებას საჭიროებს.

ითანაშრომლეთ მოსწავლესთან და მასწავლებელთან

დაამყარეთ კომუნიკაცია ოჯახებთან, რათა უკეთ გაიგოთ ბავშვის საჭიროებები და ინტერესები. გააზიარეთ შეხედულებები თამაშის მნიშვნელობის შესახებ და შეთავაზებები სათანადო აქტივობების შესახებ, რომლებიც შეიძლება გაგრძელდეს სახლში.

გამოიყენეთ კლასიკა

ხშირად იფიქრეთ თქვენ მიერ ინიცირებულ თამაშზე დაფუძნებული აქტივობების ეფექტურობაზე. იყავით ღია თქვენი მიდგომის ადაპტაციისთვის ბავშვ-

ვთა რეაქციებზე, გამოწვევებზე, ინტერესებსა და საჭიროებებზე დაყრდნობით.

პროფესიული მენეჯერება

იყავით ინფორმირებული თამაშზე დაფუძნებული სწავლების უახლესი კვლევებისა და ტექნიკის შესახებ, განსაკუთრებით ინკლუზიური განათლების კონტექსტში. დაესწარიეთ სემინარებს, ვებინარებს და ითანამშრომლეთ კოლეგებთან თქვენი პრაქტიკის მუდმივად გასაუმჯობესებლად.

ამ რეკომენდაციების განხორციელებით, მასწავლებლებს შეუძლიათ შექმნან თამაშზე დაფუძნებული დინამიკური სასწავლო გარემო, რომელიც დააკმაყოფილებს მოსწავლეების მრავალფეროვან საჭიროებებს. ეს მიდგომა არა მხოლოდ მხარს უჭერს აკადემიურ სწავლებას, არამედ ხელს უწყობს სოციალურ, ემოციურ და ფიზიკურ განვითარებას, ეყრდნობა განათლების ჰოლისტურ მიდგომას.

ინკლუზიური განათლება — თანამშრომლობა დაფუძნებული პროცესი ერთი სკოლის ნარმატივის მეგალითზე

ჩვენ სკოლაში ინკლუზიური განათლების უმთავრესი მიზანია, თითოეული მოსწავლე მჩაგნობდეს თავს დაუახლოვლად და ღირსეულად. ჩვენ ვმდილოვთ ვეპქმნათ ისეთი გარემო, როგორშიც მოსწავლეები, მიუხედავად მათი შესაძლებლობებისა, შეძლებენ სრულფასოვნად სწავლასა და განვითარებას.

ინკლუზიური განათლების ხარისხის გაუმჯობესება ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხია თანამედროვე საგანმანათლებლო სისტემაში. ამ სტატიაში განვიხილავთ ერთი სკოლის წარმატებულ მაგალითს, სადაც ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერა სკოლის გუნდის წევრების ერთმანეთთან მჭიდრო თანამშრომლობით ხორციელდება.

ინტერვიუს მონაწილეები არიან: სსიპ — ქ. თბილისის გოგიტა კიკნაძის სახელობის N182 საჯარო სკოლის საგნის მასწავლებლები, სპეციალური მასწავლებელი, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის ასისტენტი, მშობელი, ფსიქოლოგი და სკოლის დირექტორი. თითოეული პროფესიონალი გვიზიარებს თავის ხედვას, მიზნებს და აქ-

ტივობებს, ინტერვიუს ფარგლებში საუბრობს თავის ფუნქციებსა და წვლილზე.

სსიპ — ქ. თბილისის გოგიტა კიკნაძის სახელობის N182 საჯარო სკოლაში 2023-2024 სასწავლო წლისთვის 1509 მოსწავლე სწავლობს, მათ შორის, 30 სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონეა. სკოლას ჰყავს ხუთი სპეციალური მასწავლებელი და ინკლუზიური განათლების 13 სპეციალისტი, მათ შორის, ენისა და მეტყველების სპეციალისტი, სამი ფსიქოლოგი, ოთხი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის ასისტენტი; სკოლაში ფუნქციონირებს 2 რესურსოთახი.

სტატიაში წარმოდგენილია აღნიშნული სკოლის თანამშრომლებთან ჩაწერილი ინტერვიუები; ამისთვის მადლობას ვუხდით სკოლის დირექტორს — ეკა თაბუაშვილს, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელს — მირანდა მემანიშვილს, მათემატიკის მასწავლებელს — ქეთევან ბურდულს, სპეციალურ მასწავლებელს — თეონა არახამიას, ფსიქოლოგს — მერაბ თავდიშვილს, სსსმ მოსწავლის ასისტენტს — თამარ საგინაშვილს, მშობელს — ირმა ძოდუაშვილს.

დირექტორის ხელვა

კაბაქაშვილი

სსიპ გოგითა კიკნაძის სახელობის თბილისის N182 საჯარო სკოლის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელი

ჩვენს სკოლაში ინკლუზიური განათლების უმთავრესი მიზანია, თითოეული მოსწავლე გრძნობდეს თავს დაფასებულად და ღირებულად. ჩვენ ვცდილობთ შევექმნათ ისეთი გარემო, რომელშიც მოსწავლეები, მიუხედავად მათი შესაძლებლობებისა, შეძლებენ სრულფასოვნად სწავლასა და განვითარებას.

ჩემი, როგორც დირექტორის, მთავარი ამოცანაა, უზრუნველყვოდ სკოლა შესაბამისი რესურსებით და მხარდაჭერა აღმოუჩინო გუნდს. ვცდილობ ხელი შევუწყო მასწავლებლებს, კვალიფიკაციის ასამაღლებლად მონაწილეობა მიიღონ ტრენინგებში, კონფერენციებში, როდესაც არის ამის შესაძლებლობა.

ჩვენი მიზანია, შევექმნათ გარემო, რომელშიც თითოეულ მოსწავლეს, განურჩევლად მათი საჭიროებებისა, ექნება შესაძლებლობა, მიაღწიოს წარმატებას; გვჯერა, რომ ყველა ბავშვს აქვს სწავლის პოტენციალი. ჩვენ პერიოდულად ვაწყობთ შეხვედრებს, ერთმანეთს ვუზიარებთ მოსაზრებებს ჩვენს სკოლაში ინკლუზიური განათლების მიმდინარეობის შესახებ; შეძლებისდაგვარად, ვმონაწილეობთ სხვადასხვა პროექტში.

გარდა ამისა, ხელს ვუწყობ რეგულარულ გუნდურ შეხვედრებს, რომლებზეც იკრიბებიან მასწავლებლები, ინკლუზიური განათლების სპეციალისტები, ასისტენტები და სხვა პროფესიონალები, რათა განიხილონ მოსწავლეთა პროგრესი, გაუზიარონ ერთმანეთს სტრატეგიები და დაგეგმონ ინტერვენციები. ეს

თანამშრომლობითი მიდგომა უზრუნველყოფს გუნდის ყველა წევრის ერთიანობას და ერთობლივ სვლას მიზნების მისაღწევად. დაინტერესებული ვარ, რომ ჩვენი სკოლის ყველა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეს შევუქმნა სწავლისა და ინტეგრაციის შესაბამისი პირობები. ზოგიერთ მათგანს ასისტენტის მუდმივი მხარდაჭერა ესაჭიროება, ზოგიერთი კი ასისტენტის გარეშე ერთვება საკლასო ოთახში მიმდინარე მეცადინეობებში და ასევე სარგებლობს სპეციალური მასწავლებლისა და ფსიქოლოგის მომსახურებით რესურსოთახში. სპეციალისტებთან ერთად ვგეგმავთ ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორებიცაა პირველკლასელთა ტრანზიცია, რესურსების შერჩევა და მობილიზება, ფორმალური და არაფორმალური აქტივობები. ვიცი, რომ სსსმ მოსწავლეთა დაინტერესებისა და მოტივაციის ამაღლებით სათვის სპეციალისტები იყენებენ სხვადასხვა რესურსს, მაგალითად: კინეტიკურ ქვიშას, სახატავებსა და საღებავებს, სენსორულ და განმავითარებელ სათამაშოებს, აუდიო წიგნებს, დასურათებულ ალბომებს; ვიცი ასევე, რომ აღნიშნული რესურსების გარეშე ბევრ სსსმ მოსწავლეს გაუჭირდება ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიღწევა; ამიტომ ღია ვარ თანამშრომლობისთვის, რათა რესურსოთახი, შეძლებისდაგვარად, აღჭურვილი იყოს მრავალფეროვანი რესურსებით.

მინდა აღვნიშნო, რომ ეს ყველაფერი ერთ დღეში არ მომხდარა. უამრავი დრო და შეხვედრა დაგვჭირდა იმისთვის, რომ აქამდე მოვსულიყავით. ყოველწლიურად იზრდება მომართვიანობა და გვემატებიან სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეები. კარგია, რომ აღარ არის საზოგადოებაში სტიგმა და ამაღლდა ცნობიერება; მშობლები ადეკვატურად აფასებენ არსებულ რეალობას. თუმცა სკოლებს მეტი მუშაობა და დახმარება სჭირდებათ, რომ სათანადოდ უპასუხონ ამ გამოწვევას.

ჩვენი მუშაობის კიდევ ერთი ასპექტი არის ჩვენი ვალდებულება, ჩავრთოთ მშობლები სასწავლო პროცესში. გვჯერა, რომ მშობლები არსებითი პარტნიორები არიან მათი შვილების განათლებაში. ვატარებთ მშობლებისა და მასწავლებლების შეხვედრებს, რათა მშობლები ინფორმირებულნი და ჩართულნი იყვნენ შვილების განვითარების პროცესში. ამ მიმართულებით რეგულარულად იმართება ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის ჯგუფის (ისე ჯგუფის) შეხვედრები, სადაც მასწავლებლები და სპეციალისტები ერთმანეთს უზიარებენ ინფორმაციას მოსწავლის მდგომარეობის შესახებ, გამოწვევებისა და ძლიერი მხარეების შესახებ და ერთმანეთთან შეთანხმებით სახავენ სასწავლო მიზნებსა და აქტივობებს.

მე, როგორც დირექტორი, ჩემს როლს ვხედავ იმაში, რომ უშუალოდ ვიყო ჩართული და ვუხელმძღვანელო სკოლაში ინკლუზიური პროცესების ჰარმონიულ მიმდინარეობას, მივიღო უკუკავშირი მშობლებისგან, მასწავლებლებისგან და სპეციალისტებისგან არსებული კანონმდებლობის ფარგლებში.

ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი

მირანდა გეგანიშვილი

რა მიდგომებით ასწავლით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებს?

ჩემი, როგორც საგნის მასწავლებლის, მიზანია, რომ ყველა მოსწავლემ მიიღოს საჭირო ცოდნა და უნარები, მიუხედავად მათი ინდივიდუალური საჭიროებებისა. ჩვენ ვცდილობთ ვიპოვოთ სწორი მიდგომები და მეთოდები, რომლებსაც დაგწერგავთ სასწავლო პროცესში სხვადასხვა საჭიროების მქონე მოსწავლეებთან.

ჩემი წვლილი არის ის, რომ საგნის სწავლების პროცესში შევქმნა მრავალფეროვანი სასწავლო მასალა, რომელიც მოიცავს სხვადასხვა დონის დავალებებსა და აქტივობებს. ამ მხრივ ვამზადებ ვიზუალურ რესურსებს, ვიყენებ მარტივ ინსტრუქციებს. გარდა ამისა, ვმუშაობ სპეციალურ მასწავლებლებთან და ასისტენტებთან ერთად, რათა დავრწმუნდე, რომ ყველა მოსწავლე ერთვება სასწავლო პროცესში, თავისი შესაძლებლობის ფარგლებში.

ჩემი, როგორც ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის, ხედვაა, ბავშვობიდანვე ჩავუნერგო ჩემს მოსწავლეებს კითხვისა და წერის სიყვარული. იმავდროულად, ვაცნობიერებ, რომ ყველა მოსწავლის განვითარების ტემპი ინდივიდუალურია; თუ მოსწავლეს წარმატებით არ გამოსდის დავალების შესრულება, შესაძლოა დაუქვეითდეს მოტივაცია, ამიტომ ვიყენებ სხვადასხვა სტრატეგიას. ერთ-ერთი მთავარი მიდგომაა დიფერენცირებული სწავლება. მაგალითად, როდესაც ვსწავლობთ კითხვას, ვითვალისწინებ მოსწავლეთა კითხვის დონეებს – ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება დაიწყოს ნახატებით, სხვებმა კი შეიძლება იმუშაონ უფრო დიდ ტექსტებზე ან ილუსტრირებულ წიგნებზე. იმ ბავშვებთან, რომლებიც ახლა მყავს კლასში და რომლებსაც აქვთ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება, მუდმივად მჭირდება ვიზუალური ან ტაქტილური მასალები. ასევე ვითვალისწინებ დროის ფაქტორს – შესაძლოა, ყურადღების კონცენტრაციიდან გამომდინარე, სსსმ მოსწავლემ მხოლოდ რამდენიმე წუთით მოახერხოს ჩართულობა რომელიმე აქტივობაში. მყავს მოსწავლე, რომელიც მხოლოდ ასისტენტის დახმარებით ახერხებს ჩართულობას.

აუცილებელია თანამშრომლობა სპეციალურ მასწავლებელთან და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის ასისტენტთან, ასევე, ფსიქოლოგთან და მშობელთან. სპეციალურ მასწავლებელთან ერთად განვიხილავ მოსწავლეთა საჭიროებებს და ერთობლივად ვგეგმავთ აქტივობებს, რომლებიც ხელს შეუწყობს მათ სწავლას. ახლა ხან განვახორციელებ ვიზუალური საშუალებებისა და ბარათების გამოყენებას, რათა დავეხმაროთ მოსწავლეს კომუნიკაციისა და მეტყველების განვითარებაში, ვიზუალური განრიგები და სურათებით კომუნიკაცია განსაკუთრებით ეფექტურია იმ მოსწავლეებთან, რომლებსაც ახალი ცნებების გაგება უჭირთ.

როგორ ადგენთ და ახორციელებთ ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმას?

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის შეფასების შედეგებიდან გამომდინარე, ვთანამშრომლობ სპეციალურ მასწავლებელთან, რათა ერთობლივად შევიმუშაოთ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა თითოეული სსსმ მოსწავლისთვის. ისგ ასახავს კონკრეტულ მიზნებს, რომლებიც მორგებულია მოსწავლის შესაძლებლობებზე და მოიცავს სტრატეგიებსა და რესურსებს, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ მიზნების მიღწევას.

ხშირად ვატარებ შეხვედრებს სპეციალურ მასწავლებელთან და სხვა შესაბამის სპეციალისტთან; ვხვდები მშობლებს, რათა მათგან მივიღო ინფორმაცია მოსწავლის ინტერესების, ძლიერი მხარეების შესახებ, რათა განვიხილო თითოეული მოსწავლის პროგრესი და შევიტანო საჭირო კორექტირება სასწავლო გეგმაში.

ჩემი, როგორც დაწყებითი კლასის მათემატიკის მასწავლებლის, მიზანია, შევქმნა კლასში ისეთი სასწავლო გარემო, რომელშიც ყველა მოსწავლე იგრძნობს თავს რეალიზებულიად და, რაც მთავარია, დაეუფლება საგანს. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა უზრუნველყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის საგნობრივი შეფასება, ასევე, გაითვალისწინოს სპეციალური მასწავლებლის რეკომენდაციები. ამის საფუძველზე, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეს ექნება შესაძლებლობა, რომ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიხედვით ჩაერთოს სწავლის პროცესში; ნაბიჯ-ნაბიჯ და ეტაპობრივად აითვისოს ის უნარები და ცოდნა, რომლის მზაობაც მას ამ ეტაპზე აქვს. ჩემი სურვილია მოსწავლეებში მათემატიკისადმი სიყვარულის განვითარება; მინდა, რომ ეს საგანი ადვილად გასაგები და სასიამოვნო გაგხადო და, იმავდროულად, გავითვალისწინო თითოეული მოსწავლის სწავლისა და ათვისების ინდივიდუალური სტილი. ჩემი დაკვირვებით და თეორიულადაც ცნობილია, რომ სსსმ მოსწავლეები უკეთესად იგებენ და იაზრებენ მასალას ვიზუალური ბარათებითა და კეთებით სწავლის პირობებში, ამიტომ ვცდილობ, ეს მიდგომები და მეთოდები მაქსიმალურად ჩავრთო სწავლების პროცესში.

ვცდილობ ასევე, ჩემს კლასში გამოვიყენო სწავლების მრავალფეროვანი სტრატეგიები; მაგალითად, ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება გამოიყენოს თვალსაჩინოებები, სხვამ კი ამჯობინოს ზეპირი ახსნა ან უშუალოდ საგნებით მანიპულაცია. ამიტომ ყველანაირ მიდგომას ვიყენებ ერთი გაკვეთილის ფარგლებში.

ნამდვილად გადამწყვეტია თანამშრომლობა სპეციალურ მასწავლებელთან და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა ასისტენტთან. ჩვენ რეგულარულად ვიკრიბებით მოსწავლის პროგრესის განსახილველად და სწავლების მეთოდების ადაპტირებისთვის. მაგალითად, ცოტა ხნის წინ შევიმუშავეთ ვიზუალური და ტაქტილური სასწავლო რესურსები, რადგან გვყავს მოსწავლეები, რომლებიც პრაქტიკული აქტივობების დახმარებით მეტად აღწევენ პროგრესს სწავლაში.

იმისათვის, რომ მათემატიკა სახალისო და საინტერესო გაგხადო, სხვადასხვა თემას ვუკავშირებ ცხოვრებისეულ სიტუაციებს, მაგალითად, პირადი ნივთების დათვლას, გაზომვას... ყოფით გარემოებებთან და გამოცდილებასთან კავშირი უკეთ გასაგებს ხდის სასწავლო მასალის შინაარსს სსსმ მოსწავლეებისთვის.

გარდა ამისა, მაქვს კომუნიკაცია მშობლებთან და ვაწვდი უკუკავშირს შვილის სწავლაში წარმატების შესახებ.

საქმიანო მართლმსაჯულება

თეორია პრაქტიკა

როგორია თქვენი, როგორც სპეციალური მასწავლებლის, ხედვა დარამიზნების შესახებ თქვენს სკოლაში?

ჩემი ხედვაა, სკოლაში შევქმნა ინკლუზიური და მხარდამჭერი საგანმანათლებლო გარემო, რომელშიც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე თითოეულ მოსწავლეს შეეძლება თავისი პოტენციალის სრულად რეალიზება. ჩემი მიზანია, ინდივიდუალური მხარდაჭერა გავუწიო თითოეულ მოსწავლეს, დავეხმარო მათ აკადემიურ, სოციალურ და ემოციურ განვითარებაში.

როგორ აფასებთ სსსმ მოსწავლეებს და როგორ ადგენთ ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმებს?

შეფასება ჩემი მუშაობის საფუძველია. ვატარებ ჰოლისტურ შეფასებებს, რათა გავიგო თითოეული მოსწავლის ძლიერი მხარეები და კონკრეტული საჭიროებები.

შეფასების შედეგებზე დაყრდნობით, საგნის მასწავლებლებთან ერთად ვმუშაობთ თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შემუშავებაზე. ისე არის დეტალური დოკუმენტი, რომელიც ასახავს მოსწავლის შესაძლებლობებზე მორგებულ კონკრეტულ მიზნებს, რომლებიც მოიცავს ამ მიზნების მისაღწევ საჭირო სტრატეგიებსა და რესურსებს. ინტერვენციის გეგმები გადამწყვეტია ასევე კონკრეტული აკადემიური და ქცევითი გამოწვევების მოსაგვარებლად. ეს გეგმები მოიცავს მიზანმიმართულ სტრატეგიებსა და აქტივობებს, რომლებიც შექმნილია იმისთვის, რომ დაეხმაროს მოსწავლეებს სირთულეების დაძლევაში.

მე მჭიდროდ ვთანამშრომლობ კლასის მასწავლებლებთან ინდივიდუალური სასწავლო გეგმების შემუშავებისა და ინტერვენციის გეგმების განსახორციელებლად. ჩვენ ვიყენებთ ერთობლივი სწავლების მოდელს, სადაც მე გავცემ რეკომენდაციებს კლასის მხარდაჭერისთვის; ეს რეკომენდაციები ძირითადად მოიცავს სწავლების უნივერსალური დიზაინის პრინციპებს და დიფერენცირებულ ინსტრუქციებს. აღნიშნული მიდგომა უზრუნველყოფს, რომ სსსმ მოსწავლეები მეტად იყვნენ ჩართულნი საკლასო სივრცეში და მიიღონ საჭირო სპეციალიზებული ხელშეწყობა.

როგორ გეგმავთ/ახორციელებთ სსსმ მოსწავლეთა ტრანზიციის პროცესს.

ტრანზიციის დაგეგმვა ჩემი როლის არსებითი ნაწილია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მოსწავლეები მოდიან პირველ კლასში. მაგალითად, მოსწავლისთვის, რომელიც ბალიდან მოდის სკოლაში, ტრანზიციის გეგმა შეიძლება მოიცავდეს ვიზიტებს სასკოლო გარემოში, შეხვედრებს ახალ მასწავლებლებთან. უფროსკლასელებისთვის კი ტრანზიციის ხედვა შეიძლება ფოკუსირებული იყოს პროფესიულ მომზადებაზე, პროფესიულ სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებაზე და დამოუკიდებელი ცხოვრების უნარებზე.

კიდევ რა მნიშვნელოვანი ასპექტები გასურთ გამოყოთ თქვენს საქმიანობაში?

ჩემი მუშაობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია მშობლებთან და სხვა პროფესიონალებთან თანამშრომლობა. მე და სხვა სპეციალური მასწავლებლები, რომლებიც ამ სკოლაში ასწავლიან, ვატარებთ რეგულარულ შეხვედრებს მშობლებთან, რათა განვიხილოთ მათი შვილების პროგრესი, გადავწყვიტოთ პრობლემები და საჭიროებისამებრ განვაახლოთ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმები. მშობლებს

ჩართულობა გადამწყვეტია; ეს ხელს უწყობს სკოლაში გამოყენებული სტრატეგიების გაძლიერებას და თანმიმდევრულობას სწავლის პროცესში.

გარდა ამისა, ვმუშაობთ სკოლის ფსიქოლოგთან, მეტყველების თერაპევტთან და სსსმ მოსწავლის ასისტენტთან. განსაკუთრებით მინდა აღვნიშნო ჩემი და ასისტენტის თანამშრომლობა—ჩვენ ერთობლივად შევარჩიეთ რამდენიმე სსსმ მოსწავლისთვის სწავლების ეფექტური სტრატეგიები; მაგალითად, ფიზიკური დახმარების ისეთი სტრატეგია, როგორიცაა ხელით-ხელზე მოკიდების ტექნიკა, მიმანიშნებლები, სენსორული აქტივობები, ვიზუალური ბარათების გამოყენება ინსტრუქციების გაგებისა და შესრულების პროცესში. თავდაპირველ ეტაპზე მე ასისტენტთან ერთად ვმუშაობდი მოსწავლესთან, რათა სამუშაო პროცედურებში თანხედრა ყოფილიყო. ამ ეტაპზე ასისტენტი უკვე ჩემს გარეშე უძკლავდება გამოწვევებს, მიჰყვება საკლასო ოთახში მოსწავლეს, ასევე, ეხმარება სხვა სივრცეებში ადაპტაციაში. ჩვენი მიზანია, რომ მოსწავლემ ასისტენტის დახმარების გარეშე შეძლოს გარკვეული ინსტრუქციების შესრულება, თუმცა ეს ხანგრძლივი და ეტაპობრივი პროცესია.

სპეციალური სპეციალური საჭიროების მქონე მოსწავლის ასისტენტი

თქვენი სპეციალური

შეგიძლიათ აღწეროთ თქვენი ყოველდღიური მოვალეობები და მოსწავლესთან ურთიერთობის ხერხები?

ჩემი ყოველდღიური მოვალეობები განსხვავებულია მოსწავლის საჭიროებებიდან გამომდინარე, მაგრამ ზოგადად, მე ვეხმარები სსსმ მოსწავლეს, რომ ჩართული იყოს ზოგადსაგანმანათლებლო სივრცეში. ეს დახმარება მოიცავს ინსტრუქციების მცირე საფეხურებად დაყოფას, ვიზუალური საშუალებების მიწოდებას, ინსტრუქციების გამარტივებას, ინდივიდუალიზებული ინსტრუქციების მიცემას. ასევე

ვცდილობ, დავეხმარო მას სოციალურ ურთიერთობებსა და ფუნქციურ უნარებში, რათა მეტად გახდეს დამოუკიდებელი.

როგორ თანამშრომლობთ მასწავლებლებთან და სხვა კოლეგებთან მოსწავლის მხარდაჭერის მიზნით?

მჭიდროდ ვთანამშრომლობ კლასის მასწავლებელთან, რათა ჩემთვის ცნობილი იყოს გაკვეთილის მიმდინარეობის პროცესი; მაგალითად, თუ კლასი მუშაობს მათემატიკურ ამოცანაზე, რომელიც მოიცავს ბევრ რთულ საკითხს, მე და მასწავლებელმა შეიძლება შევექმნათ გამარტივებული ინსტრუქციები ან გამოვიყენოთ ვიზუალური საშუალებები, რათა დავეხმაროთ მოსწავლეს მისი შესაძლებლობის შესაბამისი დავალების გაგებაში.

ასევე ვმართავ შეხვედრებს სპეციალურ მასწავლებელთან და სხვა სპეციალისტებთან, რათა განვიხილოთ მოსწავლის პროგრესი და საჭიროებისამებრ შევცვალოთ ჩვენი მიდგომები. ეს გუნდური ძალისხმევა დასაფასებელია.

მინდა აღვნიშნო სპეციალური მასწავლებლის დახმარება ჩვენი ერთობლივი მუშაობის პროცესში. მან მომცა რეკომენდაციები ქცევის მართვისა და სწავლა-სწავლების ისეთი სტრატეგიების შესახებ, როგორებიცაა ფიზიკური დახმარება, ხელით-ხელზე მოკიდების ტექნიკა; გამიზიარა თავისი გამოცდილება, თუ როგორ გამოვიყენო მარტივი ინსტრუქციები და მინიშნებები. ამ რეკომენდაციებით მუშაობა გამომდვილდა და მეტად შედეგიანიც აღმოჩნდა.

მჭიდრო თანამშრომლობა მაქვს მოსწავლის მშობელთან. თავიდან, სანამ ბავშვს გავიცნობდი დამის უნიკალურ საჭიროებებს შევისწავლიდი, მშობელი დახმარებას მიწევდა ინფორმაციის მოწოდებით, თურა არის ბავშვის ინტერესები, მიდრეკილებები, ძლიერი მხარეები; შემდეგ ერთობლივად დავსახეთ სამუშაო გეგმა.

როგორია თქვენი სამომავლო გეგმები? თუ ცდილობთ, მოიძიოთ და პრაქტიკაში დანერგოთ სიახლეები?

ამ ეტაპზე, სპეციალურ მასწავლებელთან ერთად ვცდილობთ ბავშვისთვის შევიმუშაოთ სტრუქტურა და რუტინა, პროგნოზირებადი რუტინები და ვიზუალური განრიგები; გვინდა გამოვიყენოთ ნახატები დღის აქტივობების აღსანიშნავად, რაც დაეხმარება ბავშვს, გაიგოს თუ რა აქტივობაა მოსალოდნელი; როგორც ვიცით, ეს ამცირებს შფოთვას. მუშაობის პროცესში ვეცნობი ინფორმაციას აღნიშნული სტრატეგიების შესახებ და დიდი სურვილი მაქვს, სკოლის გუნდთან ერთად დავნერგო ისინი პრაქტიკაში.

თუ ბავშვს აქვს ინფორმაციის სენსორული გადამუშავების სირთულეები, ვიყენებ სხვადასხვა სენსორულ ინსტრუმენტსა და ტექნიკას, რათა დავეხმარო მას სიმშვიდის შენარჩუნებაში; ბავშვის ინტერესიდან გამომდინარე, ვიყენებთ კინეტიკურ ქვიშას, ასევე, სენსორულ სათამაშოებს. მაგალითად, თუ საკლასო ოთახი ზედმეტად გადატვირთულია, შეიძლება ბავშვი წავიყვანო შედარებით წყნარ ადგილას, სადაც დამამშვიდებელი სენსორული გარემოა.

ზოგადად, ნდობის ჩამოყალიბება ბავშვთან ურთიერთობის დამყარების ფუნდამენტური საკითხია. პოზიტიური ურთიერთობა ხელს უწყობს ნდობის ჩამოყალიბებას. ასევე, არანაკლებ მნიშვნელოვანია მშობლის ნდობის მოპოვება.

რა არის თქვენი, როგორც ფსიქოლოგის, ძირითადი ფუნქციები და მოვალეობები?

ვაწარმოებ შეფასებებს მოსწავლეთა შემეცნებითი უნარების, ნატიფი მოტორიკის, ქცევისა და კომუნიკაციის უნარების გამოსავლენად. ეს გულისხმობს მოსწავლეებზე დაკვირვებას სხვადასხვა გარემოში, ინტერვიუების ჩატარებას და არაფორმალურ შეფასებებს, მათი საჭიროებებისა და ძლიერი მხარეების შესაფასებლად. ასევე ჩემი ფუნქციაა მშობლის, მოსწავლის, მასწავლებლის კონსულტაცია და მოსწავლესთან ინდივიდუალური მუშაობა.

ზოგჯერ დგება ქცევითი ინტერვენციის გეგმების შემუშავების აუცილებლობა, ამისთვის კისაჭიროა ქცევაზე დაკვირვება და ქცევის წინაპირობისა და შედეგის განსაზღვრა. ამ ეტაპზე ვმუშაობ ერთ-ერთ მოსწავლესთან პოზიტიური ქცევის განმტკიცებაზე; შევარჩიეთ მისთვის საინტერესო განმამტკიცებლები, დასურათებული წიგნები, ლოტოები. ყველა მოსწავლეს ინდივიდუალური, მასზე მორგებული განმამტკიცებელი სჭირდება და მშობელთან და სხვა სპეციალისტებთან კომუნიკაციის შედეგად, შევათანხმეთ უფრო მეტად მატერიალური და აქტივობითი განმამტკიცებლები. სხვა შემთხვევებში აქტიურად ვიყენებ სოციალურ და გადაცვლად განმამტკიცებლებსაც; ასევე, ვმუშაობთ ახალი უნარებისა და ქცევების ჩამოყალიბებაზე.

მყავს მოსწავლე, რომელსაც ესაჭიროება დამატებითი მუშაობა ნატიფი მოტორული უნარების განვითარებაზე. ეს აუცილებელია ისეთი აქტივობებისთვის, როგორებიცაა წერა, ჭრა და მცირე საგნებით მანიპულირება. ვიყენებ ასევე ისეთ მოქმედებებს, როგორებიცაა თითებით ხატვა, მაკრატლის გამოყენება. მასთან ვიყენებთ ადაპტირებულ კალამს.

როგორ მუშაობთ აუტიზმის სპექტრის აშლილობის მქონე მოსწავლეთა სოციალური და კომუნიკაციის უნარების განვითარებაზე, რათა მოსწავლემ შეძლოს კომუნიკაცია თანატოლებთან?

კომუნიკაციის უნარები გადაწყვეტია სოციალური ინტერაქციისა და აკადემიური წარმატებისთვის. თავდაპირველად ვაფასებ მოსწავლეთა კომუნიკაციურ შესაძლებლობებს. ვცდილობ, აუტიზმის სპექტრის აშლილობის მქონე მოსწავლეებს ვასწავლო კომუნიკაციის ალტერნატიული მეთოდების გამოყენება, როგორიცაა მაგალითად, სურათების გაცვლის სისტემა. შეიძლება გამოვიყენო ვიზუალური განრიგი და სოციალური ისტორიები, რათა დავეხმარო მოსწავლეებს მოსალოდნელი აქტივობების გაგებაში.

გეგმვა

ირმა კოხუაშვილი

რა არის, თქვენი, როგორც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის მშობლის, სურვილები თქვენი შვილის განათლებასთან დაკავშირებით?

ჩემი სურვილია, რომ ჩემმა შვილმა იგრძნოს მხარდაჭერა სკოლის გარემოში. მსურს, მას ჰქონდეს ისეთივე წვდომა სხვადასხვა შესაძლებლობაზე, როგორც აქვს მის თანატოლებს; შეძლოს თავისი უნარების განვითარება და საზოგადოებაში ინტეგრაცია. მსურს, მიიღოს საჭირო მხარდაჭერა აკადემიური და სოციალური განვითარებისთვის და მიხდეს იმის დატოვების უფლება.

შეგიძლიათ გაგვიხიაროთ თქვენი თავდაპირველი გამოცდილება და შეფოთვა, როდესაც თქვენი შვილი სკოლაში შევიდა?

როდესაც ჩემი შვილი ჩაირიცხა სკოლაში, ბუნებრივია, ვნერვიულობდი — როგორ მოერგებოდა სკოლა მას და მიიღებდა თუ არა ჩემი შვილი საჭირო დახმარებას. სკოლასთან კომუნიკაცია პირველ დღეებში გადამწყვეტი იყო. აღვნიშნავდი იმ გარემოებას, რომ სკოლას ძალიან კარგად ჰქონდა დაგეგმილი ტრანზიციის ეტაპი; გვქონდა შეხვედრები, სადაც განვიხილეთ გამოწვევები, დავსახეთ სკოლაში ჩართულობის ეტაპობრივი გეგმა. ძალიან ქმედითი აღმოჩნდა ჩემთვის ასისტენტის მხარდაჭერა, რომელიც ეხმარება ბავშვს კლასში და სკოლის სხვა სივრცეებში. ტრანზიციის ეტაპზე დავგიკავშირე სპეციალური მასწავლებელი, რომელმაც გაგვაცნო თავისი საქმიანობა, გავიცანით მომავალი საგნის მასწავლებელი და დამრიგებელი.

მაქვს რეგულარული შეხვედრები ჩემი შვილის მასწავლებლებთან, სკოლის ადმინისტრაციასთან; განვიხილავთ ბავშვის საჭიროებებს და პროგრესს. ვიცი, როგორი სტრატეგიებითა და მეთოდებით მუშაობენ ისინი და როგორ ცდილობენ, თანდათან მიაღწიონ დასახულ მიზნებს.

რას ურჩევდით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების მშობლებს?

ჩემი რჩევაა მშობლებისთვის — ხელი შეუწყონ ბავშვის სკოლაში ჩართვას, დაამყარონ ღია კომუნიკაცია სკოლასთან და თავადაც ჩაერთონ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შემუშავებაში; მიაწოდონ სკოლას ინფორმაცია ბავშვის ძლიერი მხარეებისა და საჭიროებების შესახებ, გაუზიარონ ინფორმაცია სპეციალისტებს.

მადლობელი ვარ მასწავლებლების და მათთან თანამშრომლობის. ინკლუზიური განათლება გუნდური ძალისხმევითა და როდესაც ყველა ერთად მუშაობს, იქმნება გარემო, რომელშიც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვები განვითარდებიან. მე ჩემი შვილის მომავლის იმედი მაქვს.

თაქონა ხოსიტაშვილი

განათლების ადმინისტრაციის
მაგისტრი, „ინკლუზიური
განათლების ხელშეწყობის“
პროგრამის მენეჯერი

რეგიონის სპეციალური მასწავლებლების პროფესიული განვითარების პროექტი

**ხელშეწყობის ფარგლებში სპეციალურ მასწავლებლებს
მუდმივად სწავლობენ პროფესიული უნარების
განვითარება და დახვეწა, რაც თავისთავად ხელს
შეუწყობს ხარისხიანი ინალუზიური განათლების
დაწარმოებას და გაძლიერებას.**

საქართველოში სპეციალური მასწავლებლების პროფესია შედარებით ახალია. ამ პროფესიის განვითარებას სხვადასხვა საგანმანათლებლო ინიციატივამ და საკანონმდებლო ცვლილებამ შეუწყო ხელი. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის ინიციატივით, 2013 წლიდან „ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის“ ფარგლებში ამოქმედდა სპეციალური მასწავლებლების მომზადებისა და პროფესიული გაძლიერების შესავალი კურსები და ტრენინგ-პროგრამები. ეს კურსები დღემდე ვითარდება და მიზნად ისახავს სპეციალური მასწავლებლების კომპეტენციების განვითარების ხელშეწყობას.

„მასწავლებლების მონდომება – განვითარდნენ, სურვილი – ისწავლონ, რათა უკეთ ასწავლონ, ამოუწურავია. ამის დასტურია ის, რომ მუდმივ რეფორ-

მებში უცვლელი რჩება სწორედ მასწავლებელთა უმრავლესობის მოტივაცია – გაიუმჯობესონ პროფესიული უნარები“.

სპეციალურ მასწავლებლებს მუდმივად სჭირდებათ პროფესიული უნარების განვითარება და დახვეწა, რაც თავისთავად ხელს შეუწყობს ხარისხიანი ინკლუზიური განათლების დანერგვასა და გაძლიერებას.

ცნობილია, რომ დღითიდღე იზრდება სკოლებში სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა რაოდენობა და, შესაბამისად, მოთხოვნა სპეციალური მასწავლებლებზეც იზრდება.

რეგიონის სკოლებისთვის განსაკუთრებით დიდ გამოწვევას წარმოადგენს სპეციალური მასწავლებლების სიმცირე და მათი კომპეტენციების ნაკლებობა. თუმცა, ეს სირთულე გარკვეულ შესაძლებლობასაც აჩენს, რადგან სკოლებს შეუძლიათ მიიწვიონ ახალი, ენთუზიამით აღსავსე ადამიანები, რომლებიც დიდი მონდომებით შეიძენენ და გაიუმჯობესებენ საჭირო უნარ-ჩვევებს. ამასთან, ნელ-ნელა უფრო მეტი შესაძლებლობა იჩენს თავს მაღალმთიან და ბარის შორეულ სოფლებში მოღვაწე მასწავლებლებისთვის, რაც მათი პროფესიული განვითარებისა და წინს-

ვლის გზებს აძლიერებს. საერთო ძალისხმევით და მიზანმიმართული მხარდაჭერით, რეგიონები მნიშვნელოვნად გაძლიერდება ინკლუზიური განათლების მიმართულებით.

2016-2017 სასწავლო წლიდან სსიპ – მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი ახორციელებს სპეციალისტების ცოდნისა და უნარების განვითარების ხელშეწყობის ქმედით ინიციატივას – რეგიონულ სასწავლო ტურს, რომლის მიზანია, რეგიონებიდან მოწვეული სპეციალური მასწავლებლებისთვის გამოცდილების გაზიარება თბილისის წარმატებულ სკოლებში ინკლუზიური განათლების პრაქტიკის შესახებ.

პროექტის აღწერა

ყოველწლიურად ტური 2-3-ჯერ ტარდება. თითოეულ ეტაპზე მასში მონაწილეობას იღებს 30 სპეციალური მასწავლებელი საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან, რომლებიც ცნობიან საუკეთესო პრაქტიკას თბილისის 10 წარმატებულ სკოლაში. აღნიშნული სკოლების შერჩევა კონკურსის საფუძველზე ხდება, რაც უზრუნველყოფს პროექტის მაღალ ხარისხსა და პრაქტიკულ სარგებელს.

რეგიონული ტურის ფარგლებში, მონაწილეებისთვის განსაზღვრულია შემდეგი შესაძლებლობები:

1. სსსმ მოსწავლის პორტფოლიოს გაცნობა

- პორტფოლიოს სხვადასხვა კომპონენტის გაანალიზება, მაგალითად, მოსწავლის შეფასება, ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა, ადაპტირებული აქტივობები და აკადემიური მიღწევები.
- პორტფოლიოზე მუშაობის პროცესის დეტალური განხილვა, რაც მოიცავს დოკუმენტაციის მართვი-სა და მონიტორინგის უნარ-ჩვევების გაძლიერებას.

2. სწავლა-სწავლების სტრატეგიები

- იმეფექტიანი სტრატეგიების სწავლება, რომლებიც მოსწავლეების კლასში/სკოლაში ინტეგრაციისთვის გამოიყენება.
- რეალური შემთხვევების განხილვა და საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარება, რაც დაეხმარება მასწავლებლებს თავიანთ სკოლებში ინკლუზიური პრაქტიკის დანერგვაში.

3. სწავლა-სწავლების მეთოდები:

- ინკლუზიური განათლების სპეციფიკური მეთოდებისა და ტექნიკების გაცნობა.
- მოსწავლეების შეფასების პროცედურების შესწავლა და ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმასთან მათი კავშირის განხილვა.
- ეროვნული სასწავლო გეგმის მიზნების ადაპტაცია და ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიზნების შერჩევა მოსწავლეების საჭიროებების შესაბამისად.

4. გაკვეთილების მონიტორინგი და ანალიზი:

- მასწავლებლები ესწრებიან გაკვეთილებს და დეტალურად აკვირდებიან სპეციალური მოსწავლეების ჩართულობას და სწავლების პროცესს.
- მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, მასწავლებლები შეადგენენ რეკომენდაციებს და სტრატეგიებს მოსწავლეების უკეთესი მხარდაჭერისთვის.

5. პროფესიული დიალოგი და გამოცდილების გაზიარება:

- დარგის სპეციალისტებთან შეხვედრები და დისკუსიები მიღებულ ინფორმაციაზე.
- მიღებული ცოდნისა და გამოცდილების განხილვა და ადგილობრივ სკოლებში ინოვაციური პრაქტიკების დანერგვა.

6. მასტერკლასები და პრაქტიკული სამუშაოები:

- სპეციალური მასწავლებლები ეცნობიან სერვისების მიმწოდებელ ორგანიზაციებს და მათ მომსახურებებს.
- სერვისის მიმწოდებელ ორგანიზაციებსა და რესურსსკოლებში ვიზიტების საფუძველზე, მონაწილეები ესწრებიან მასტერკლასებს; ჩატარებული მასტერკლასების საშუალებით, ისინი სწავლობენ დამხმარე აღჭურვილობების გამოყენებას, რაც ეხმარება სსსმ და შშმ შესაძლებლობის მქონე მოსწავლეებს ინფორმაციის კომუნიკაციისა და ხარისხიანი განათლების მიღებაში.

უნარ-ჩვევების განვითარება:

პროექტის ფარგლებში, სპეციალური მასწავლებლები ივითარებენ შემდეგ უნარ-ჩვევებს:

- **სწავლა-სწავლების სტრატეგიების გამოყენება** – სწავლობენ, როგორ მოახდინონ მოსწავლეების კლასსა და სკოლაში ინტეგრაცია და როგორ შეიმუშაონ მოსწავლის საჭიროებებზე ორიენტირებული გაკვეთილების სწავლების უნივერსალური დიზაინისა და დიფერენცირებული მიდგომების საფუძველზე.
- **მოსწავლეების ინდივიდუალური შეფასება** – სწავლობენ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმების შემუშავებას და შეფასების პროცესს.
- **მონიტორინგი და ანალიზი** – სწავლობენ გაკვეთილების მონიტორინგისა და მოსწავლეების ჩართულობის ანალიზის მეთოდებს.
- **პრობლემის გადაჭრა და გადაწყვეტილების მიღება** – სწავლობენ, როგორ გამოავლინონ და გადაჭრან სწავლების პროცესში წარმოქმნილი სირთულეები.
- **პრაქტიკული უნარ-ჩვევები** – სწავლობენ, როგორ გამოიყენონ სპეციალური დამხმარე აღჭურვილობები და სხვა სერვისები მოსწავლეების მხარდაჭერისთვის.

ინკლუზიური განათლება დინამიკური სფეროა, რომელიც მუდმივად ვითარდება ახალი კვლევები-

ინკლუზიური მენათლება დინამიკური სფეროა, რომელიც მუდმივად ვითარდება ახალი კვლევებითა და საუკეთესო პრაქტიკით. სპეციალურმა მასწავლებლებმა გახსიალურად უნდა გამოიყენონ რეგიონული ტურის შესაძლებლობა და მიიღონ მონაწილეობა ამ პროექტში, რათა ინფორმირებულნი იყვნენ სფეროში უახლესი მოვლენების შესახებ და შეიძინონ საჭირო ცოდნა და უნარები მოსწავლეების მრავალფეროვანი და უნიკალური საგანმანათლებლო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად.

თა და საუკეთესო პრაქტიკით. სპეციალურმა მასწავლებლებმა მაქსიმალურად უნდა გამოიყენონ რეგიონული ტურის შესაძლებლობა და მიიღონ მონაწილეობა ამ პროექტში, რათა ინფორმირებულნი იყვნენ სფეროში უახლესი მოვლენების შესახებ და შეიძინონ საჭირო ცოდნა და უნარები მოსწავლეების მრავალფეროვანი და უნიკალური საგანმანათლებლო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლომიძე ნ. (2021) „მასწავლებლის პროფესიული განვითარება“ – ხედვა საკლასო ოთახიდან – ინტერენეტ-ჟურნალი „მასწავლებელი“ <https://mastsavlebeli.ge/?p=37785>

თამარ ყაჭიიშვილი

ინკლუზიური განათლების
ექსპერტი, სსიპ ქალაქ თბილისის
N198 საჯარო სკოლის დირექტორი

ახალი პლატფორმა ბუნებისმეტყველებაში — დამხმარე რესურსები სპეციალური სამანქანოთლაბლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის

განათლების მუდმივად განვითარებად სისტემაში, ერთ-ერთი სფერო, რომელიც მოითხოვს მუდმივ ინოვაციებს და ყურადღებას, არის ინკლუზიური და სპეციალური განათლება. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეებს ესაჭიროებათ სპეციფიკური და უნიკალური მიდგომები, ასევე რესურსები აკადემიური და სოციალური განვითარებისთვის. მათი განათლების მნიშვნელოვანი

ასპექტი მოიცავს ბუნებისმეტყველებას — საგანს, რომელსაც შეუძლია მოსწავლის ცნობისმოყვარეობის სტიმულირება, სწავლის პროცესის წახალისება და მნიშვნელოვანი დახმარების გაწევა იმისთვის, რომ მოსწავლემ უფრო ღრმად შეიმეცნოს სამყარო.

როგორც ცნობილია, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის, მათი ძლიერი მხარეებისა და საჭიროებების გათვალის-

Specialeducation.ge

ჩვენ შესახებ რესურსები ბლოგი გალერეა

ჩვენ შესახებ

ამ პლატფორმაზე თქვენთვის ხელმისაწვდომია ელექტრონული რესურსები ბუნებისმეტყველებაში. ეს ციფრული მასალები განკუთვნილია იმ სსსმ მოსწავლეებისათვის, რომლებიც სწავლობენ ალტერნატიული ან სენსორული ეროვნული სასწავლო გეგმის საფუძველზე. ან ვისაც სხვადასხვა მიზეზის გამო ესაჭიროება უფრო მარტივი, ადაპტირებული სასწავლო მასალა.

რესურსები [კონდაპი](#)

წინებით, სკოლამ უნდა შეიმუშაოს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა, რომელიც ეროვნულ სასწავლო გეგმას ეყრდნობა. ამასთან ერთად, დამატებითი მხარდაჭერის უზრუნველსაყოფად, ეროვნული სასწავლო გეგმის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს ალტერნატიული სასწავლო გეგმა. ალტერნატიული სასწავლო გეგმა განკუთვნილია მძიმე და მრავლობითი ინტელექტუალური დარღვევების მქონე მოსწავლეებისათვის. ალტერნატიულ სასწავლო გეგმაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ბუნებისმეტყველების საგნის სწავლებას სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის, მეთოდურ მითითებებს, ცნებებს და შედეგების მიღწევის გზებს.

ინკლუზიური და სპეციალური განათლების სფეროში რელევანტური მხარდაჭერის აუცილებლობიდან გამომდინარე, ალტერნატიული სასწავლო გეგმის მისაწვდომობისა და დანერგვის ფარგლებში, ორგანიზაცია „მშობელთა ხილმა“, სსიპ – ქალაქ თბილისის №198 საჯარო სკოლის საზოგადოების ჩართულობით, მოამზადა საბუნებისმეტყველო ონლაინ პლატფორმა <https://specialeducation.ge>. აღნიშნულ სტატიაში გვინდა გაგიზიაროთ ინფორმაცია პლატფორმის შესახებ; ასევე, გაგაცნოთ პლატფორმაზე განთავსებული რესურსები და რეკომენდაციები რესურსების გამოყენების შესახებ, რათა სკოლებმა, სპეციალურმა მასწავლებლებმა, მშობლებმა, ინკლუზიური განათლების სპეციალისტებმა და სხვა დაინტერესებულმა პირებმა შეძლონ მათი ეფექტიანი გამოყენება.

პლატფორმაზე <https://specialeducation.ge> ხელმისაწვდომია ელექტრონული რესურსები ბუნებისმეტყველებაში. ეს ციფრული მასალები განკუთვნილია იმ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისათვის, რომლებიც სწავლობენ ალტერნატიული სასწავლო გეგმის მიხედვით ან ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის ფარგლებში ესაჭიროებათ უფრო მარტივი, ადაპტირებული სასწავლო მასალა, დამხარე ვიზუალური საყრდენები და

როგორც ხმოვილი, სპეციალური სპეციალური სწავლების მქონე მოსწავლეებისთვის, მათი ძლიერი მხარეებისა და სწავლებისათვის მათთვის საჭიროების, სკოლა უნდა შეიმუშაოს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა, რომელიც ეროვნულ სასწავლო გეგმას ეყრდნობა. ამასთან ერთად, დამატებითი მხარდაჭერის უზრუნველსაყოფად, ეროვნული სასწავლო გეგმის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს ალტერნატიული სასწავლო გეგმა. ალტერნატიული სასწავლო გეგმა განკუთვნილია მძიმე და მრავლობითი ინტელექტუალური დარღვევების მქონე მოსწავლეებისათვის, მეთოდურ მითითებებს, ცნებებს და შედეგების მიღწევის გზებს.

მრავალფეროვანი აქტივობები, ასევე სამუშაო თვალსაჩინო ბარათები.

მართალია, პლატფორმა ეთმობა იმ რესურსებს, რომლებიც მორგებულია საბუნებისმეტყველო მეცნიერების სფეროზე, მაგრამ აღსანიშნავია, რომ ეს სამუშაო რესურსები მნიშვნელოვან დახმარებას გაუწევს სხვა საგნის მასწავლებლებსაც, რომლებიც ინტეგრირებული გაკვეთილების დაგეგმვას აპირებენ; მაგალითად, ონლაინ პლატფორმაზე თქვენ შეგიძლიათ იხილოთ რესურსები, რომლებიც ქართულში, მათემატიკასა და ხელოვნებაშიც შეგიძლიათ გამოიყენოთ, რადგან რესურსები, იმავდროულად, ემსახურება ბავშვის აკადემიური უნარების, წერის, კითხვის, მათემატიკის, ხელოვნების, ასევე წინააღმდეგობის უნარებისა და ფუნქციური უნარების განვითარებას.

პლატფორმაზე განთავსებულია სხვადასხვა თვალსაჩინოება, პოსტერები, სამუშაო ფურცლები,

ბარათები და აქტივობების ვიზუალური მასალები; ასევე სენსორული აქტივობები, რომლებიც სასწავლო მიზნების მიღწევისთვის ეფექტიანად გამოიყენება; მეთოდური მითითებების გზამკვლევები მშობლებისა და მასწავლებლებისთვის.

რესურსის გამოყენება დამოკიდებულია მასწავლებლის მიდგომაზე, თუ როგორ დაეხმარება მოსწავლეს ისეთი ძირითადი კომპეტენციების განვითარებაში, როგორიცაა გუნდური მუშაობა, დროის დაგეგმვის უნარი, ინფორმაციის გამოყენების კომპეტენცია, ციფრული კომპეტენცია და ა.შ.. მასალებთან მუშაობა შესაძლებელია როგორც ციფრული ტექნიკის გამოყენებით – ელექტრონულად, ასევე ცალკეული ბარათებისა და სამუშაო ფორმების ამობეჭდვით და მოსწავლეებისთვის მასალის ბეჭდური სახით მიწოდებით. აღნიშნული ციფრული სასწავლო მასალის გამოყენებისთვის, შეგიძლიათ აირჩიოთ სწავლის დრო და ადგილი, დაარეგულიროთ დაწყებით კლასებში ბუნებისმეტყველების საგნის სირთულის ხარისხი და სწავლის ტემპი.

მართალია, აღნიშნული პროდუქტის სამიზნე მასალა განკუთვნილია დაწყებითი კლასის მოსწავლეებისთვის, მაგრამ, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების ინდივიდუალური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მასწავლებელს შეუძლია გამოიყენოს ეს რესურსი როგორც დაწყებით კლასებში, ასევე ზედა კლასებში.

პლატფორმაზე ნახავთ მრავალფეროვანი მასალების არჩევანს, რომელიც ითვალისწინებს სწავლის სხვადასხვა სტილსა და შესაძლებლობას; ეს უზრუნველყოფს იმას, რომ თითოეულ მოსწავლეს დამოუკიდებლად შეუძლია ჩაერთოს სწავლის პროცესში.

რა ტიპის ღონისძიება რესურსები შეგიძლიათ მოიძიოთ პლატფორმაზე

მეცნიერება აუცილებელი ინსტრუმენტია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის; თვალსაჩინოება უზრუნველყოფს მეცნიერული კონცეფციების ვიზუალურ წარმოდგენას. ჩვენი ვიზუალური ბარათები შექმნილია ისე, რომ იყოს ნათელი, ფერადი, მიმზიდველი და დაეხმაროს მოსწავლეს რთული იდეების აღქმაში.

სამუშაო ფორმები მორგებულია სწავლის სხვადასხვა საჭიროებაზე, მოიცავს საბუნებისმეტყველო მეცნიერების თემების ფართო სპექტრს. ისინი შექმნილია ისე, რომ ხელმისაწვდომი და მიმზიდველი იყოს მოსწავლეებისთვის; სავარჯიშოები მერყეობს საბაზისოდან შედარებით გართულებულ დონეებამდე, რაც უზრუნველყოფს, რომ ყველა მოსწავლისთვის იყოს შესაძლებელი რელევანტური, მის ტემპსა და შესაძლებლობებზე მორგებული რესურსის მოძებნა.

ინტერაქტიული სავარჯიშოები – ჩართულობა გადამწყვეტია ეფექტური სწავლისთვის, განსაკუთრებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის. ჩვენი პლატფორმა მოიცავს ინტერაქტიულ სავარჯიშოებს, რომლებიც მეცნიერების სწავლას სახალისოს და საინტერესოს ხდის.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მრავალფეროვანი რესურსების მიწოდებით, პლატფორმა მიზნად ისახავს, ბუნებისმეტყველების საგანი გახადოს მეტად ხელმისაწვდომი, სასიამოვნო და საინტერესო ყველა მოსწავლისთვის, განსაკუთრებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებისთვის.

გთავაზობთ რამდენიმე განმავითარებელ აქტივობას, რომლებიც განთავსებულია პლატფორმაზე. დამატებითი სავარჯიშოები და ბარათები გთხოვთ იხილოთ ვებ-გვერდზე: <https://specialeducation.ge/>

შენი ცხოველი

შენი უნიკალური ფერი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შენი სახლი

შეავსეთ ცხრილი

	ქამს?	ხუნთვას?	შობრაობს?	ცოცხალია?
				
				
				
				
				
				

ამოჭერი და ჩასვი შესაბამის გრაფაში.

დღე	ღამე
   	

მოსმენა			მხედველობა			
					ყნოსვა	
დაგეგმვნება			შეხება			
რადიო მუსიკა	მკითხველი მკითხველი	კუბი	წითელი კუბი	სამკობარი		
წითელი წიწვოვანი	რუბიკის კუბი	წითელი ტელეფონი	მუხრანის მუხრან	საჭმელი		
ცხელი ცეცხლი	ლიმონი	თეთრი თეთრი	ხელი ხელი	პირადი პირადი		

მუყაოს ტყე

სასურველია, მოამზადოთ მუყაოსგან ტყე-რამდენიმე ხე, რომელიც ტყის ეშპატს მოგვცემს.

პირველად სპელი მუყაო. დახატეთ ხეების კონტურები თეთრად მკვეთრად. გეგმავთ მუყაო, რომ ხე/ხეებს გამოადგინოთ ფართო ძირი, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მხოლოდ ფიგურა დაგვრდება. გააშვარადეთ. დაამატეთ ხეებისთვის მასალები: კოშკი, ფოთლები, ხაზები, ცხოველების ფიგურები შეგიძლიათ განათავსოთ ტყე პირველადი პერსონაჟი ან გარემოებაზე და ააწყოთ მთლიანი თემატური სასწრაფო ყველა. გორგონეთ სხვადასხვა სიშუაღი და დადგით საშუალებები.

რა შეიძლება გავაკეთოთ ბუნებაში

შეხვედრებებს და თქვენი, რას ამზადებთ	იპოვეთ და დააკვირდით ობიექტებს ქსელებს	ჩაეხუტე ხე	წაიკითხე წიგნი ტყეში
წაიღე კაღბი და შეაგროვე ხიდან ჩამოვარდნილი ფოთლები	ისროლე ქვები წყალში	დარგე ყვავილები	ააწინე კომპი ქვებისგან
იპოვე ქვიშა და ჯოხით დახატე შენი თაფი	დახატე ქვებზე წყლით	ჩახტი გუბებში	დააკვირდი ხაზებს და აღმოაჩინე სხვადასხვა ტონის მწვანე ნივთები.
იარე იხე, როგორც დადის დათვი, იხე და ბაყაყი.	იფეკე წვიმაში	დარგე ხე	მოაწყვეთ პიკნიკი ბუდეში

ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების როლი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდის სკოლიდან ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესში

მარია კერპატიონი-მრუშინსკი
კლინიკური ნეიროფსიქოლოგი,
ინკლუზიური განათლების
კონსულტანტი

**რას გულისხმობს განათლების საფუძვრებს შორის
ტრანზიციის და რატომ არის ის მნიშვნელოვანი?**

ბავშვის ემოციური, კოგნიტური თუ ფიზიკური გან-
ვითარება ცხოვრების ციკლის ცვლილებას იწვევს და
გარკვეულ ასაკში ბუნებრივად გულისხმობს განათ-
ლების ერთი საფეხურიდან მეორეზე გადასვლებას.
ბავშვის „მოგზაურობას“ განათლების საფეხურებს
შორის ტრანზიციის ეწოდება.

მიუხედავად იმისა, რომ ტრანზიციები ბავშვის გან-
ვითარების გარდაუვალი გამოცდილებაა, მისი მნიშვნე-
ლობისა და გავლენის არასათანადოდ შეფასება
შეცდომა იქნება. ტრანზიციამ განვითარების ნების-
მიერ საფეხურზე შეიძლება გამოიწვიოს შფოთვის
მომატება, სტრესის განცდა, რაც ნაცნობ და უსაფრთ-
ხო გარემოსთან განშორებით და უცნობ კონტექსტში
გადასვლის მოლოდინით ან მოუმზადებელი გადას-
ვლით იქნება განპირობებული. შესაბამისად, ტრან-
ზიციის ეტაპზე ბავშვები სპონტანურობისა და მო-
ულოდნელობების შემცირებას, ცვლილებებისთვის
მომზადებას და მნიშვნელოვან ფსიქო-ემოციურ

**ტრანზიციის სენსიტიური პროცესია მასში ჩართული
ყველა მხარისთვის, რადგან ის ცვლილებებს და ჩვეული
მდგომარეობის ტრანსფორმაციას უკავშირდება.
როგორც წესი, ტრანზიციის პროცესში სიხლისთვის
უმადეაო ოთხი სუბიექტი: მოზარდი, ოჯახი, მეგობარი
დაწესებულება, სკოლანაცვლის მოზარდი და მიმღები
დაწესებულება, სადაც ერთვება მოზარდი.**

მხარდაჭერას საჭიროებენ. ამ პროცესის მთავარი
ამოცანაა, მოზარდმა იპოვოს პასუხი კითხვებზე:

- როგორია ახალი გარემო?
- რით არის ახალი გარემო განსხვავებული ჩემთვის
ჩვეული გარემოსგან?
- რა მოხდება იქ? (რა ხდება იქ განსხვავებული ან
განსხვავებულად?)
- რა მოლოდინები უნდა მქონდეს ახალი გარემოს-
გან? (რამდენად უსაფრთხო იქნება ის? რამდენად
დაცულად ვიგრძნობ თავს?)
- რა იქნება იქ საინტერესო?

ტრანზიცია სენსიტიური პროცესია მასში ჩართული ყველა მხარისთვის, რადგან ის ცვლილებებს და ჩვეული მდგომარეობის ტრანსფორმაციას უკავშირდება. როგორც წესი, ტრანზიციის პროცესში სიახლისთვის ემზადება ოთხი სუბიექტი: მოზარდი, ოჯახი, გამწვები დაწესებულება, საიდანაც გადადის მოზარდი და მიმღები დაწესებულება, სადაც ერთვება მოზარდი.

როლის უნდა ღიუყოს სკოლიდან ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესში და ვინ წარმოადგენს მას

ტრანზიცია არა ერთჯერად მოვლენას, არამედ განგრძობით და საკმაოდ კომპლექსურ პროცესს წარმოადგენს. ტრანზიციისათვის მზადება მანამდე უნდა დაიწყოს, სანამ ცხოვრების მიმდინარე ეტაპი დასრულდება და მოზარდი ახალი ეტაპის პირისპირ აღმოჩნდება. იმავდროულად, ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესი არ სრულდება მოსწავლის ახალ გარემოში გადასვლით, ის მანამ გრძელდება სანამ მოზარდი ახალ კონტექსტს შეეგუება.

საერთაშორისო გამოცდილების თანახმად, ტრანზიციის პროცესის დაწყების ინიციატორი და ძირითადი პასუხისმგებელი, ოჯახთან ერთად, ის საგანმანათლებლო დაწესებულებაა, რომელშიც მოზარდი ტრანზიციის პროცესის დაწყების მომენტისთვის ყველაზე მეტ დროს ატარებს და რომელიც საუკეთესოდ იცნობს მას. უმეტეს შემთხვევაში, ამგვარი დაწესებულება სწორედ სკოლაა. შესაბამისად, ზოგადად მანათლებლო დაწესებულებებს უმთავრესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ ტრანზიციის პროცესის ინიცირებაზე და მის ფასილიტაციაზე.

კვლევების თანახმად, ტრანზიციის პროცესის სავალდებულო განათლების დასრულებამდე ორი-სამი წლით ადრე უნდა იწყებოდეს – ჯერ კიდევ იმ საფეხურის მიმდინარეობისას, რომლის დასრულების შემდეგაც გადაინაცვლებს მოზარდი ახალ საგანმანათლებლო სივრცეში ან ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე.

შესაბამისად, ეს პროცესი, ზოგიერთ შემთხვევაში, საბაზო, ზოგიერთ შემთხვევაში კი, საშუალო საფეხურს უკავშირდება.

სკოლიდან განათლების შემდეგ საფეხურზე ტრანზიციის დაგეგმვა ყველა მოსწავლისთვის სასარგებლო პროცესია, ამასთან, ეს ეტაპისტრესული შეიძლება აღმოჩნდეს ნებისმიერი მოზარდისთვის. შესაბამისად, რეკომენდებულია, რომ პროცესის ინიცირება დამრიგებლებმა ან ამ მიზნით სკოლაში ჩართულმა სპეციალისტებმა უზრუნველყონ და მე-7 კლასიდან მთელ კლასთან რეგულარულ სადისკუსიო საკითხად აქციონ მოსწავლეთა სკოლის შემდგომი გეგმები და ტრანზიციის დაგეგმვის მნიშვნელობა.

ამ გზით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე თანატოლებთან ერთად დაიწყებს ცხოვრების შემდეგი ეტაპისთვის მზადებას; ხოლო, იმ შემთხვევაში, თუ აღმოჩნდება, რომ მოზარდს, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების გამო, მეტი დრო და ძალისხმევა სჭირდება ცვლილებებისთვის მოსამზადებლად, პროცესში სხვა სპეციალისტები (სპეციალური მასწავლებელი, ფსიქოლოგი) ერთვებიან და ტრანზიციის პროცესის კოორდინირებას გაფართოებული მხარდაჭერის პირობებში უზრუნველყოფენ. სწორედ აღნიშნულ ეტაპზე იქმნება და თანმიმდევრულად ხორციელდება ტრანზიციის გეგმები, მოსწავლის ინდივიდუალური საჭიროებების გათვალისწინებით.

მოუპრეტო ტრანზიციის მხარდაჭერის პრაქტიკის დანერგვა საქართველოს სპეციალურ სკოლებში

უკანასკნელ წლებში საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემა განათლების საფეხურებს შორის ტრანზიციის მხარდაჭერი სისტემის ფორმირებით დაინტერესდა, რასაც ბიძგი მისცა როგორც საერთაშორისო გამოცდილებისა და კვლევების გაცნობამ, ისე ტრანზიციებთან დაკავშირებულ ადგილობრივ პრაქტიკაზე რეფლექსიამ.

კვლევები ადასტურებს, რომ ტრანზიციის პოზიტიური გამოცდილება ახალ საგანმანათლებლო კონტექსტში მოსწავლის აკადემიური წარმატებისა და სოციალურ-ემოციური კეთილდღეობის განმაპირობებელი ფაქტორია.

ლოკალურად, საკითხის სიღრმისეულმა შესწავლამ გამოავლინა, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდები, სკოლის დასრულების ეტაპის მოახლოების მიუხედავად, ნაკლებად ემზადებიან მოსალოდნელი ცვლილებებისთვის და იშვიათად ერთვებიან სკოლის შემდგომი ეტაპის დაგეგმვის პროცესში; იმავდროულად, სკოლა თავის უმთავრეს ამოცანად განიხილავს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდების ჩართვას მიმდინარე სასკოლო სასწავლო პროცესებში და ნაკლებად ზრუნავს სკოლის შემდგომი პროცესებისთვის მის მომზადებაზე. სკოლის წარმომადგენლების გავრცელებულ ხედვას წარმოადგენს, რომ სკოლაში ჩართულობის უზრუნველყოფით, მოზარდი ემზადება მომავალი დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის, მაშინ როცა კვლევები ცხადყოფს, რომ ტრანზიციისთვის მზადება მიზანმიმართულ ძალისხმევას საჭიროებს.

სკოლიდან ტრანზიციის მხარდაჭერის პრაქტიკის დანერგვის მიზნით, საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემამ უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯი გადადგა და საქართველოს კანონით ზოგადი განათლების შესახებ, ტრანზიციის მხარდაჭერა მასწავლებლისა და სკოლის ვალდებულებად განსაზღვრა.

ზოგადი განათლების შესახებ კანონის თანახმად, მასწავლებელი ვალდებულია, ხელი შეუწყოს პირის/მოსწავლის ეფექტიან ტრანზიციას და მოამზადოს ის განათლების შემდეგ საფეხურზე სწავლის გაგრძელებისა და დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის. (მუხლი 21. მასწავლებლის სხვა უფლებები და მოვალეობები; 11 პუნქტი, ა2 ქვეპუნქტი).

ასევე, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების ვალდებულებად და უფლებამოსილებად განისაზღვ-

რა, ხელი შეუწყოს პირის/მოსწავლის ეფექტიან ტრანზიციას (მუხლი 33. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ვალდებულებები და უფლებამოსილებები; 1 პუნქტი, ბ1 ქვეპუნქტი).

კანონში ზოგადი განათლების შესახებ მოცემული ჩანაწერების გაჩენით, შეიქმნა მნიშვნელოვანი წინაპირობა ტრანზიციის მხარდაჭერის პრაქტიკის საყოველთაო დანერგვისთვის; განხორციელდარა მდენიმე პილოტური პროექტი და შეიქმნა მნიშვნელოვანი გზამკვლევები, რომლებიც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდთა ტრანზიციის მხარდაჭერის მნიშვნელოვან მექანიზმებსა და რეკომენდაციებს აღწერს.

ღირაჟების პასუხისმგებლობები ტრანზიციის პროცესის უზრუნველყოფაში

საქართველოს კანონით ზოგადი განათლების შესახებ ტრანზიციის მხარდაჭერის ვალდებულებად განსაზღვრამ, დღის წესრიგში დააყენა სკოლის ადმინისტრაციის ჩართულობის საკითხი ამ პროცესებში.

ნათელი შეიქნა, რომ სკოლაში ტრანზიციის პრაქტიკის განსახორციელებლად საჭიროა ადმინისტრაციის აქტიური მონაწილეობა, მისი მხრიდან სკოლის ბაზაზე დამატებითი მექანიზმების შემუშავება-დანერგვა და პროცესების კომპეტენციის ფარგლებში მხარდაჭერა. ტრანზიციის მექანიზმის სკოლის დონეზე დანერგვისთვის მნიშვნელოვან წინაპირობად სწორედ სკოლის ადმინისტრაციის მხრიდან დიალოგისა და პარტნიორობის ინიცირება განისაზღვრა მიმღები დაწესებულების/პროფესიული კოლეჯის, ადმინისტრაციასთან.

მიმღები და გამშვები დაწესებულებების ხელმძღვანელებს შორის ტრანზიციის მხარდაჭერაზე მიღწეული შეთანხმება ქმნის საჭირო წინაპირობას პრაქტიკოსთა თანამშრომლობისთვის სკოლიდან და პროფესიული კოლეჯებიდან. უწყებებს შორის განხორციელებული საკოორდინაციო შეხვედრების საფუძ-

ველზე, ტრანზიციის პროცესი ხორციელდება როგორც გაზიარებული პასუხისმგებლობა და არა რომელიმე მხარის კერძო ინიციატივა.

ტრანზიციის პროცესების სათანადო ხარისხით უზრუნველყოფის მიზნით, სკოლის დირექციის პასუხისმგებლობას წარმოადგენს:

- პარტნიორობის დამყარება მიმღებ დაწესებულებებთან;
- სკოლაში ტრანზიციის სტანდარტული პროგრამისა და პროცედურების შემუშავების ხელშეწყობა და მეთვალყურეობა;
- სკოლის შიგნით ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირის/გუნდის განსაზღვრა და პასუხისმგებლობების განაწილება;
- ტრანზიციის პროგრამის/პროცედურების სათანადო ხარისხით და განსაზღვრულ პერიოდებსა და ვადებში განხორციელებაზე მონიტორინგი;
- სკოლაში ტრანზიციის ხელშეწყობის პრაქტიკის შეფასება (თვითშეფასება) და პრაქტიკის გაუმჯობესების გეგმის შემუშავება;
- ტრანზიციის პროცესში ჩართულ პირებს/მხარეებს შორის (სკოლის წარმომადგენლები, მშობელი, მიმღები დაწესებულება) ეფექტური კომუნიკაციისა და თანამშრომლობისთვის სათანადო პირობების შექმნა.

მოუარღის ტრანზიციულ პასუხისმგებელი სპეციალისტები და მათი უფლება-მოვალეობები

სკოლაში ტრანზიციის მხარდამჭერი პრაქტიკის ეფექტური დანერგვისთვის, შემდეგ მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს ტრანზიციის მხარდაჭერის ვალდებულების სავალდებულო ფუნქცია-მოვალეობად განსაზღვრა სპეციალისტებისთვის, რომლებიც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა სასწავლო პროცესს წარმართავენ.

სამუშაო აღწერილობას შესაძლებელია დაემატოს შემდეგი კომპონენტები:

- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის სკოლიდან ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე და/ან განათლების შემდეგ საფეხურზე ტრანზიციის პროცესის მხარდაჭერა (მოზარდის შემზადება ცვლილებების მიმართ (ცხოვრების მიმდინარე ეტაპის დასრულებისთვის და ახალი ეტაპის დაწყებისთვის); მოზარდის მხარდაჭერა თვითგამორკვევის, ინტერესების გამოვლენის პროცესში);
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლესთან და მის კანონიერ წარმომადგენელთან მუშაობა სკოლიდან ტრანზიციით გამოწვეული სირთულეების იდენტიფიცირების და დაძლევის მიზნით;
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლისთვის ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის შემუშავება—ტრანზიციის ხელშეწყობი აქტივობების განსაზღვრა, მათი განხორციელების კოორდინირება;

- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლისთვის რელევანტური სასწავლო გარემოს და პროცესის დაგეგმვის მიზნით, იმ დაწესებულებების სპეციალისტებთან თანამშრომლობა, რომლებშიც ხდება მოსწავლის ტრანზიციის და მათთვის გამოცდილებისა და რეკომენდაციების გაზიარება.

იმავდროულად, მნიშვნელოვანია, მოხდეს ტრანზიციის მხარდაჭერაზე პასუხისმგებელი სპეციალისტების (სპეც.მასწავლებლები, ფსიქოლოგები) მომზადება (ტრენინგებში ჩართვა) სკოლიდან ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე და/ან განათლების შემდეგ საფეხურზე ტრანზიციის მხარდაჭერის საკითხებში.

ტრენინგების მხარდაჭერის პროცესში სკოლის ემონაჟები

იმისათვის, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდებისთვის ცვლილებები უმტკივნეულოდ და მინიმალური სტრესის პირობებში

საერთაშორისო გეოგრაფიკის თანახმად, ტრანზიციის პროცესის დაწყების ინიციატორი და ძირითადი პასუხისმგებელი, ოჯახთან ერთად, ის საგანმანათლებლო დაწესებულებაა, რომელშიც მოზარდი ტრანზიციის პროცესის დაწყების მომენტისთვის ყველაზე მეტ დროს ატარებს და რომელიც საუკეთესოდ იზრდის მას. უმეტეს შემთხვევაში, ამგვარი დაწესებულება სწორად სკოლაა. შესაბამისად, ზოგადად საგანმანათლებლო დაწესებულებებს უმთავრესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ ტრანზიციის პროცესის ინიცირებაზე და მის ფასილიტაციაზე.

წარმართოს, მნიშვნელოვანია მოზარდთან დროულად დაიწყოს მუშაობა ცვლილებებთან შესაბამისად, თვითგამორკვევის წასახალისებლად და ინტერესების გამოსავლენად. მოზარდს დასჭირდება მხარდაჭერა იმაში, რომ გააცნობიეროს, სწორი წარმოდგენა შეიქმნას და ინფორმირებული გადაწყვეტილებები მიიღოს შემდეგ საკითხებზე:

- (ა) ცხოვრების მიმდინარე ეტაპი სრულდება, გარემოებები იცვლება;
- (ბ) როგორი შეიძლება/როგორი მინდა, რომ იყოს ჩემი ცხოვრების შემდეგი ეტაპი?
- (გ) რამაინტერესებს, რა შეიძლება? რისთვის ვარ მზად?

დაუშვებელია, სპეციალისტებს და მშობლებს/კანონიერ წარმომადგენლებს ჰქონდეთ მოლოდინი, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოზარდი აღნიშნულ საკითხებს თავისთავად გააცნობიერებს, შეკითხვებზე პასუხებს თავად იპოვის ან მზაობა ცვლილებებისადმი ერთგვარადად განხორციელებული აქტივობის შედეგად დადგება.

მოზარდის მხარდაჭერის პროცესში გათვალისწინებული უნდა იყოს ინფორმაციის აღქმისა და გადამუშავების მისთვის დამახასიათებელი თავისებურებები. შესაბამისად, მოზარდებთან ტრანზიციასთან დაკავ-

შირებულ საკითხებზე მუშაობა მოითხოვს ინფორმაციის მრავალჯერადი მულტიმოდალური გზით (ვერბალური, აუდიური, ვიზუალური და/ან მოტორული არხებით) მიწოდებას და გაზიარებულ ინფორმაციაზე და მიღებულ გამოცდილებაზე განმეორებით რეფლექსიას.

იმისათვის, რომ აღნიშნული პროცესი თანმიმდევრული იყოს და საბოლოოდ მოსწავლე ინფორმირებულ გადაწყვეტილებამდე მივიდეს იმის თაობაზე, თუ რისი კეთება სურს სკოლის დამთავრების შემდეგ, როგორც წესი, საჭიროა მისი წარმოდგენების გაფართოება არსებულ პროფესიებზე და დასაქმების შესაძლებლობებზე. შესაბამისად, ტრანზიციის პროცესის განუყოფელი ეტაპებია:

- პროფესიების სპექტრის გაცნობა;
- საკუთარ ინტერესებში გარკვევა;
- საკუთარი შესაძლებლობების გამოცდა, ძლიერი მხარეებისა და საჭიროებების აღმოჩენა;
- უნარ-ჩვევების განვითარება, რომლებიც სწავლის გაგრძელებასა და დასაქმებაში დაეხმარება.

მიზანშეწონილია, მოზარდთან მომუშავე სპეციალისტმა მოზარდს ამომწურავი ინფორმაცია მიაწოდოს შემდეგ საკითხებზე:

1. **პროფესიის აღწერილობა; სამუშაო/დასაქმების აღწერილობა:** ინფორმაცია დასაქმების იმ ადგილების შესახებ, სადაც მუშაობენ მოცემული პროფესიის წარმომადგენლები, ამ პროფესიის დაუფლების შემთხვევაში;
2. **ძირითადი პროფესიული აქტივობები და ღვაწლები:** პროფესიის შემადგენელი ძირითადი აქტივობები და ღვაწლები, რომელთა განხორციელებაც რეგულარულად ხდება აღნიშნული პროფესიის ფარგლებში; რისკ-ფაქტორები, რომლებიც შესაძლებელია ახლდეს აღნიშნულ პროფესიულ აქტივობებს;
3. **პროფესიული აქტივობებისთვის საჭირო უნარები და შესაძლებლობები:** ის უნარები, რომელთა არსებობა ან გამოქვეყნება/განვითარება საჭიროა იმისათვის, რომ საქმიანო-

ბები და დავალებები ეფექტურად განხორციელდეს (მსხვილი და ნატიფი მოტორული უნარები, ფიზიკური მოთხოვნები, სენსორული ფუნქციები, წერილობითი და ზეპირი კომუნიკაცია, ცვლილებებისადმი სენსიტიურობა);

4. **სამუშაო გარემოს ძირითადი მახასიათებლები:** ინფორმაცია გარემოს ზოგად მახასიათებლებზე, რომელშიც სრულდება მოცემული პროფესიული საქმიანობა (ფიზიკური გარემო მახასიათებლები, სოციალური გარემო მახასიათებლები, სამუშაო სივრცე, სამუშაო დატვირთვა და სხვა პირობები);

5. **მანქანა-დანადგარები, ინსტრუმენტები:** ის მანქანა-დანადგარები, აღჭურვილობა და იარაღები, რომელთა საშუალებითაც ხდება მოცემული პროფესიული საქმიანობისა და დავალებების განხორციელება;

6. **მანათლვის შესაძლებლობები:** საგანმანათლებლო დაწესებულებები, რომლებშიც მოცემული პროფესიის დაუფლება შესაძლებელია; ინფორმაცია სასწავლო პროცესის ხანგრძლივობაზე, პირობებზე და სხვ..

გადამწყვეტ გავლენას მოახდენს ის, თუ რა გზებით მოხდება მოსწავლისთვის აღნიშნული ინფორმაციის გადაცემა. პროფესიათა გაცნობის არაერთი შესაძლებლობა არსებობს, მთავარია კონკრეტული მეთოდი/მეთოდები მოზარდის საჭიროებებისა და მდგომარეობის გათვალისწინებით, ფრთხილად შეირჩეს და მულტიმოდალური გზებით გადაეცეს. შესაძლო მეთოდებია:

- პროფესიის შესახებ ინფორმაციის ვერბალურად მიღება-შეხვედრა პროფესიის წარმომადგენელთან, საუბარი პროფესიაზე;
- პროფესიის ამსახველი ბარათების, ვიდეორგოლების გაცნობა;
- პროფესიული აქტივობების რეალურ გარემოში დაკვირვება;
- პროფესიული აქტივობების პრაქტიკული მოსინჯვა, უშუალოდ განხორციელება.

დასაშვებია, მოსწავლესთან პროფესიათა გაცნობის რამდენიმე გზა იყოს ერთდროულად ან პარალელურად გამოყენებული. მთავარია, მას მაქსიმალურად სრულფასოვანი წარმოდგენა შეეძქმნას მოცემულ პროფესიაზე, რათა შეძლოს რეფლექსია იმაზე, თუ რამდენად აინტერესებს ეს საქმიანობა და რამდენად ისურვებდა მომავალში მის განხორციელებას.

იმავედროულად, სპეციალისტებს უნდა ახსოვდეთ: იმისათვის, რომ მოზარდს სიღრმისეული ხედვა და სრული მზაობა ჩამოუყალიბდეს მომავალი მოვლენების მიმართ, მას დასჭირდება, შესაბამისი მხარდაჭერის პირობებში, ახალ გარემოსთან ფრთხილი და რეალური შეხება. მოზარდის ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე ტრანზიცია აუცილებლად იმ გარემოში ვიზიტებსაც გულისხმობს, რომელშიც ის შემდგომ ეტაპზე გადაინაცვლებს. ხშირ შემთხვევაში, ეს გარემო პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებაა.

სწორედ ამ ეტაპიდან ხდება მნიშვნელოვანი სკოლისა და კოლეჯის კომუნიკაცია და თანამშრომლობა

მოსწავლის მხრიდან პროფესიული განათლების მიმართ ინტერესის დადასტურების შემთხვევაში, იზრდება პროფესიული კოლეჯის წარმომადგენელთა ჩართულობა მოზარდის ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესში; ისინი, თავის მხრივ, პასუხისმგებელი ხდებიან მოზარდისთვის პროფესიული ორიენტაციის პროცესის დაგეგმვა-განხორციელებაზე და სკოლასთან თანამშრომლობით აკეთებენ ამას.

მოზარდის ტრანზიციის შემდეგი ეტაპების დაგეგმვის მიზნით.

პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულების მიერ მოზარდის ტრანზიციის მხარდაჭერაზე პასუხისმგებლობის გუზიარება

მოსწავლის მხრიდან პროფესიული განათლების მიმართ ინტერესის დადასტურების შემთხვევაში, იზრდება პროფესიული კოლეჯის წარმომადგენელთა ჩართულობა მოზარდის ტრანზიციის მხარდაჭერის პროცესში; ისინი, თავის მხრივ, პასუხისმგებელი ხდებიან მოზარდისთვის პროფესიული ორიენტაციის პროცესის დაგეგმვა-განხორციელებაზე და სკოლასთან თანამშრომლობით აკეთებენ ამას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფა – გამკვლევი სკოლის დირექტორებისთვის, თ. ჟღენტი, მ. წულაძე, მ. ბაგრატიონი-გრუმინსკი, 2023
2. აუტიზმის სპექტრის აშლილობის მქონე პირთა პროფესიულ განათლებაში ტრანზიციის ხელშეწყობა; მ. ბაგრატიონი-გრუმინსკი; 2022
<http://inclusion.ge/res/docs/2022031015355081607.pdf>
3. პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების განმახორციელებელ დაწესებულებებში ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფის გამკვლევი – სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირების პროფესიული ორიენტაცია; თ. გავაშელიშვილი; 2020
<http://inclusion.ge/res/docs/2021021814144122327.pdf>
4. ადრეული ბავშვობა და ტრანზიციის სკოლაში; მ. წულაძე, მ. ხვადაგიაი, მ. ბაქარეიშვილი, მ. ბაგრატიონი-გრუმინსკი, ც. ბარქაია, ჟ. კვაჭაძე, ვ. მიდელაური; 2019
<http://inclusion.ge/res/docs/2019122314025140003.pdf>
5. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების ზოგადიდან პროფესიული განათლების საფეხურზე ტრანზიციის პროცესის ეფექტიანად განხორციელების პროცედურები (რეკომენდებული მოდელი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის); ნ. რუხაძე; 2018
<http://inclusion.ge/res/docs/2018052914091239118.pdf>

